

Εν Όλυμπε

Τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό

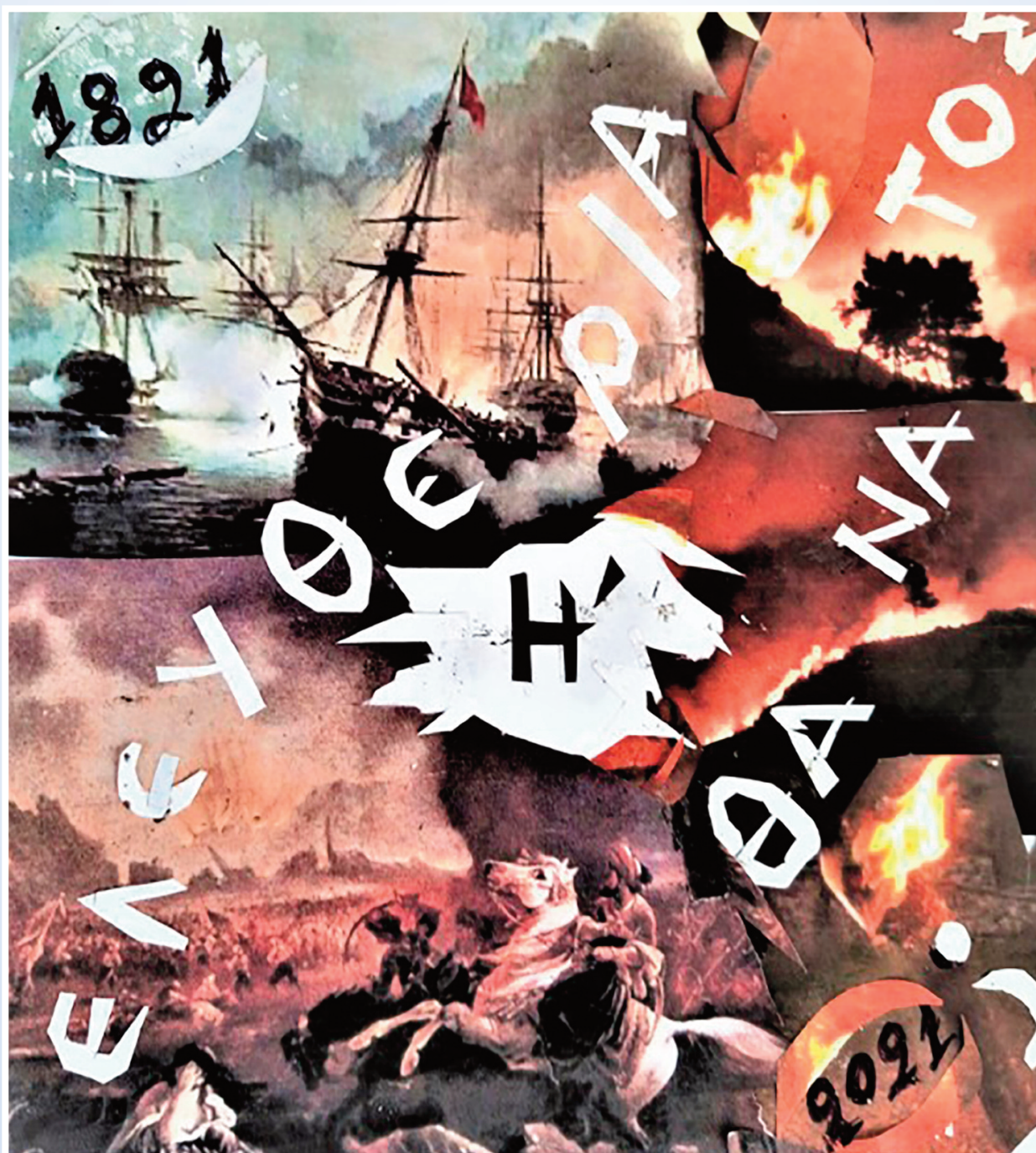
ISSN: 2732-7558

ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ
«ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ, ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ»

Αριθμός Τεύχους: 19, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 2021

Ηλεκτρονική διεύθυνση: www.enolympo.gr

Έν Ολύμπω

τριμηνιαίο ηλεκτρονικό περιοδικό
ISSN: 2732-7558

Ιδιοκτησία:

Δίκτυο Καλλιτεχνών και Επιστημόνων για την
ανάπτυξη της Επαρχίας Ελασσόνας

Υπεύθυνη έκδοσης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Έδρα: Ελασσόνα,
6ης Οκτωβρίου 84,
Τ.Κ. 40200
Ιστοσελίδα: enolympo.gr
Facebook: Έν Ολύμπω

Διεύθυνση Σύνταξης:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά

Συντακτική Επιτροπή:

Κορίνα Πάντου
Βασίλης Ζαρζώνης

Φιλολογική επιμέλεια:

Κορίνα Πάντου

Σελιδοποίηση:

Μαρία Μοσχογιάννη

Ηλεκτρονική υποστήριξη:

Αθανάσιος Αδάμου

Τεχνική υποστήριξη:

Σταύρος Σαχινίδης

Νομική Σύμβουλος:

Αναστασία Χαιρετίδου

Στοιχεία επικοινωνίας:

Ελένη Μπλιούμη Μπαρά
Τηλ.: 6976832232
email: elempliou@gmail.com

Σημείωση σύνταξης:

● Επιτρέπεται η αναδημοσίευση των κειμένων
του περιοδικού «Έν Ολύμπω», με τον όρο να
αναγράφεται η πηγή, ο συγγραφέας του κειμένου,
ο αριθμός τεύχους και ο αριθμός σελίδας

● Οι συγγραφείς των άρθρων φέρουν
την ευθύνη για τις απόψεις τους

● Φωτογραφία εξωφύλλου:
Κολάζ Κορίνας Πάντου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Πύρινη πολιορκία,
της Ελένης Μπλιούμη,
εκπαιδευτικούσελ. 1
- 24η Ιουλίου 1974:
Η αποκατάσταση
της Δημοκρατίας,
του Σταύρου Σαχινίδη
Οικονομολόγου.....σελ. 2
- Η Κοίμηση της Θεομήτορος
ως υπόσχεση σωτηρίας, της
Ελένης Μπλιούμη,
εκπαιδευτικούσελ. 3
- Αχ, Παναγιά! της Κορίνας
Πάντου, φιλόλογου..... σελ. 3
- Πόλεις της Περραιβίας,
του Σπύρου Μπούμπα,
εκπαιδευτικού, συγγραφέα
.....σελ. 4
- ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ: Σύντομη
ιστορική ανασκόπηση,
του Θωμά Ν. Λιόλιου,
Φιλόλογου Προέδρου
του Α.Ε.Μ.Α.....σελ. 5
- Ο Αρχιμανδρίτης Αρσένιος
Περραιβός, ηγούμενος
της Ολυμπιώτισσας
και συναγωνιστής
του Αλέξανδρου Υψηλάντη
το 1821, του Παύλου Λάλου,
δημοσιογράφου συγγραφέα
.....σελ. 6
- Βουνά και ποτάμια της
επαρχίας Ελασσόνας,
της Μαρίας Π. Βοβούση,
φιλόλογου Mscσελ. 7
- Νικοτσάρας, του Θανάση
Δαρδούμπασελ. 8
- Διαρκής επανάσταση στη
Θεσσαλία πριν το '21,
της Κορίνας Πάντου,
φιλόλογου σελ. 9
- Ένα ιστορικό κάδρο μιας
σκοτεινής περιόδου.
(Τσαριτσανιώτισσες του 1792
μ.χ.), του Θανάση Νούσια,
τεχνολόγου συστημάτων
παραγωγής, αστυνομικού
.....σελ. 10
- ήρεμη δύναμη η εικόνα σου
αγρικώντας, του Γιώργου
Μόκασελ. 10
- Ονοματολογία δασκάλων
στη Σχολή Τσαριτσάνης
πριν και μετά την επανάσταση
του 1821..., του Βασίλη
Ζαρζώνη, φιλόλογου-
συγγραφέασελ. 11
- Άραβες ή Άβαρους αντιμετώ-
πισε ο Άγιος Νικόλαος εν
Βουναίοις; (νέα θεώρηση
των πολεμικών γεγονότων),
του Κώστα Σπανού
συγγραφέα εκδότη του
περιοδικού «Θεσσαλικό
Ημερολόγιο»σελ. 12
- Το τριαντάφυλλο
των Μποτσαραίων:
Κατερίνα-Ρόζα Μπότσαρη,
του Γιάννη Δαρή, θεολόγου,
αστυνομικού.....σελ. 13
- Η Σμύρνη μάνα καίγεται.
14η Σεπτεμβρίου: ημέρα
εθνικής μνήμης της
γενοκτονίας των Ελλήνων
της Μικράς Ασίας από
το Τουρκικό κράτος,
της Ευαγγελίας Ράπτου,
μεταδιδακτορικής Ερευνή-
τριας του πανεπιστημίου
Αιγαίου Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σσελ. 14
- Προετοιμάζοντας
τα παιδιά μας για το μέλλον,
του Δρα Ιωάννη
Σιγάλα, παιδοψυχιάτρου
.....σελ. 15
- Μετασχηματίζουσα Μάθηση,
της Αθηνάς Βαρσάμη,
εκπαιδευτικούσελ. 16
- Φωτιές Σκλαβιάς,
της Κορίνας Πάντου
φιλόλογουσελ. 16

ΠΥΡΙΝΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ

Ελλάδα, κόρη γαλανή,
πώς μαύρισε η θωριά σου!
Πύρινη πολιορκία
σ' αγκάλιασε, σ' άδειασε...

Ποιος τις δροσιές σου έκαψε,
ποιος κούρσεψε τ' αστείρευτα,

γαλάζια όνειρά σου;
Ποιος έκαψε τον ήλιο σου,
λάβωσε τα παιδιά σου;

Η μάνα φύση αιμορραγεί,
οργή τριγύρω και ντροπή ...

Αρρωστημένα ένστικτα
ξερίζωσαν τους κάμπους σου.

Οι μέρες ταΐζουν συμφορά...

Κι αγωνίζεσαι...

Ελένη Μπλιούμη
3 Αυγούστου 2021

24η Ιουλίου 1974: Η αποκατάσταση της Δημοκρατίας

Στις 24 Ιουλίου 2021, με ανάκρουση του εθνικού ύμνου, ξεκίνησε στο Προεδρικό Μέγαρο Αθηνών η δεξίωση για την 47η επέτειο από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Σαρανταεπτά χρόνια πέρασαν από τότε που κατέρρευσε η επτάχρονη Δικτατορία και ανέλαβε η Δημοκρατία. Με αφορμή αυτόν τον εορτασμό, ας κάνουμε μια αναδρομή στην ιστορία και στα γεγονότα.

του **Σταύρου
Σαχινίδη**
Οικονομολόγου

Μετά το τέλος του Εμφύλιου Πολέμου η ρήξη ανάμεσα στην Αριστερά και στη Δεξιά κυριαρχεί για πολλά χρόνια σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία και οι αριστεροί αντιμετωπίζονται σαν εχθροί του κράτους. Παρ' όλα αυτά η οικονομία αναπτύσσεται. Η μετανάστευση και η αστικοποίηση είναι τα σοβαρότερα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Την 21η Απριλίου 1967, αφού φάνηκε ότι η Ένωση Κέντρου θα κέρδιζε πάλι στις εκλογές που θα γίνονταν το Μάιο του 1967, ανώτεροι αξιωματικοί του στρατού (ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, ο Νικόλαος Μακαρέζος και ο Στυλιανός Παττακός) που, όπως αποδείχτηκε, ήταν όργανα των Αμερικανών, «εκάνανε», όπως έλεγαν, πραξικόπημα και επιβάλανε στρατιωτική δικτατορία. Το δικτατορικό καθεστώς εδραίωσε τη θέση του μετά και την αποδοχή από πλευράς του βασιλιά Κωνσταντίνου να ορκίσει το πρώτο «υπουργικό συμβούλιο» (Δημήτρης Παλαιολόγος, Οι Εμικρέδες, Γαβριηλίδης, 2011).

Η κατάργηση της δημοκρατίας

Η δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 υπήρξε μια από τις σκοτεινότερες περιόδους της σύγχρονης ιστορίας μας. Οι δικτάτορες κατήγγησαν με τη βία τη δημοκρατία και αφαίρεσαν από τους πολίτες τα πιο βασικά δικαιώματά τους. Παρακάτω θα γίνει μια πιο παραστατική αναφορά των ιστορικών γεγονότων της περιόδου, χρησιμοποιώντας πρωτογενείς καταθέσεις, μαρτυρίες και αναφορές.

Στο τελευταίο φύλλο της «Καθημερινής», την 21η Απριλίου 1967, η καταχώρηση σχετικά με την εκδήλωση του πραξικοπήματος έλεγε: ΕΞΕΡΡΑΓΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ-ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ-ΣΑΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΝΔΡΕΣ. Την 2.30 πρωινήν δύναμιν τεθωρακισμένων κατέλαβεν το κέντρον των Αθηνών. Υπό τα έκπληκτα βλέμματα των ολίγων Αθηναίων, που εκκυκλοφόρουν, την προεχωρημένην αυτήν ώραν, τεθωρακισμένα απέκλεισαν τα Παλαιά Ανάκτορα, ενώ στρατιωτικά δυνάμεις κατελάμβανον τον Ο.Τ.Ε., τους Ραδιοφωνικούς θαλάμους, την Ραδιοτηλεόραση και άλλα δημόσια κτήρια.

«.....Τρομερά πράγματα εξέπεμπε το ραδιόφωνο εκείνο το πρωί: στρατιωτικά εμβλήματα που διέκοπτε κάθε τόσο μια τραχιά φωνή, η οποία χαιρέτιζε το πραξικόπημα σαν θρίαμβο κατά της ανηθικότητας, του κομμουνισμού και της αθεΐας.

Η φωνή στο ραδιόφωνο επαναλάμβανε τα άρθρα του συντάγματος που είχαν ανακληθεί. Δεν ίσχυε πια κανένα άρθρο που υπερασπιζόταν την ελευθερία του λόγου. Τίποτα δεν τους προστάτευε από τις παράνομες συλλήψεις». (Μπακόπουλος, Ν., 2012. Το Πράσινο ακρογιάλι της Πατρίδας, Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη).

Αντιστάσεις στη δικτατορία

Η δικτατορία δεν απέκτησε ποτέ ισχυρή λαϊκή υποστήριξη. Πολλές αντιδράσεις εκδηλώθηκαν εναντίον της στρατιωτικής δικτατορίας, με πρωτοστάτες τον Γ. Παπανδρέου, τον Π. Κανελλόπουλο, τον Γ. Μαύρο, τον Γ. Ράλλη. Ο Καραμανλής, αυτοεξόριστος στο Παρίσι, κατήγγειλε τη δικτατορία. Στο εξωτερικό, επίσης, ανέπτυξαν αντιστασιακή δράση η Μελίνα Μερκούρη και ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης. Ο Μ. Θεοδωράκης συγκεκριμένα δήλωνε: «Ο Φασισμός χτύπησε την Πατρίδα, ο Βασιλιάς, οι στρατηγοί του και η CIA πιστεύουν ότι θα φιμώσουν το λαό μας. Με τη βία και την τρομοκρατία. Έλληνες δημοκράτες! Οργανω-

θείτε, παλέψτε και αντισταθείτε στη δικτατορική χολέρα! Λαέ της Αθήνας! Ζήτω η Δημοκρατία! Ζήτω η Ελλάδα!». Από τις πράξεις αντίστασης στο εσωτερικό ξεχωρίζει η απόπειρα του Αλέκου Παναγούλη να σκοτώσει τον δικτάτορα Γ. Παπαδόπουλο, ο οποίος συνελήφθη και βασανίστηκε άγρια. Κορύφωση του αντιστασιακού ρεύματος αποτέλεσαν οι φοιτητικές εξεγέρσεις της Νομικής Σχολής στην Αθήνα, τον Φεβρουάριο του 1973, και του Πολυτεχνείου, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Στις 25 Νοεμβρίου 1973 ο ταξίαρχος Δ. Ιωαννίδης, με νέο πραξικόπημα, εγκαθίδρυσε το δικό του, ακόμη σκληρότερο, δικτατορικό καθεστώς. Τον Ιούλιο του 1974 ο Ιωαννίδης προσπάθησε να ανατρέψει τον πρόεδρο Μακάριο στην Κύπρο. Ακολούθησε η τουρκική εισβολή στη Μεγαλόνησο, ύστερα από την οποία η δικτατορία

κατέρρευσε και οι αρχηγοί των ενόπλων δυνάμεων κάλεσαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή να αναλάβει την εξουσία.

Η περίοδος της Μεταπολίτευσης 23η Ιουλίου 1974. Ημερομηνία ιστορική καθώς την ημέρα αυτή πέφτει η δικτατορία των συνταγματαρχών. Ημέρα που άλλαξε ριζικά την ιστορία και το πρόσωπο της χώρας. Οι αλλαγές ήταν συθέμελες, έγιναν, όμως, με ομαλό και ειρηνικό τρόπο, γεγονός ασυνήθιστο στη νεοελληνική ιστορία του 20ου αιώνα. Κατά τον Βούλγαρη Γ. (2008), στο «η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση», μπορούμε να μιλάμε για ένα πολιτικό αριστοτέχνημα, για μια «βελούδινη μετάβαση». Αυτό ήταν αποτέλεσμα των ιδιαίτερων ιστορικών-πολιτικών συνθηκών, αφενός, αλλά και των ορθών πολιτικών επιλογών της εθνικής πολιτικής ηγεσίας με πρωταγωνιστή τον Κωνσταντίνου Καραμανλή, αφετέρου. Με την πτώση της δικτατορίας και την αποκατάσταση της δημοκρατίας (Ιούλιος 1974) αρχίζει η περίοδος της Μεταπολίτευσης στη σύγχρονη Ελλάδα. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ανέλαβε την εξουσία τη νύχτα της 23ης προς 24η Ιουλίου 1974 και ξεκίνησε τη διαδικασία που αποκλήθηκε «Μεταπολίτευση», όρος που περιγράφει τη μετάβαση από τη δικτατορία σε ένα σύγχρονο, ευρωπαϊκό δημοκρατικό καθεστώς. Κατά τη διάρκειά της θεμελιώνονται οι δημοκρατικοί θεσμοί, η ομαλή κοινοβουλευτική ζωή, ο σεβασμός των ατομικών ελευθεριών και των δικαιωμάτων, καταργούνται οι αντιδημοκρατικοί νόμοι του παρελθόντος και ο στρατός παύει να παρεμβαίνει στη δημόσια ζωή (Κολιόπουλος, Ι., κ.ά., 2008).

Έτσι, η δημοκρατία αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Οι κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή, μετά το 1974, ανάμεσα στ' άλλα: Τιμώρησαν τους πραξικοπηματίες της 21ης Απριλίου και πολλούς από τους συνεργάτες τους. Αναθεώρησαν το Σύνταγμα. Κατήγγησαν τη μοναρχία, ύστερα από δημοψήφισμα. Έκαναν νόμιμο το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ), το οποίο ήταν εκτός νόμου από τον Εμφύλιο Πόλεμο. Καθιέρωσαν τη δημοτική ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και στη δημόσια διοίκηση. Το στρατόπεδο της Γυάρου έκλεισε στις 24 Ιουλίου 1974, και έτσι οι εξόριστοι επέστρεψαν στα σπίτια τους. Η πλήρης αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας απαιτούσε τη διεξαγωγή εκλογών και δημοψηφίσματος, με το οποίο ο λαός θα αποφάσιζε για τη μορφή του πολιτεύματος, καθώς και τη σύνταξη νέου συντάγματος (Κολιόπουλος, Ι., κ.ά., 2008). Έτσι, ο Ελληνικός Λαός, παρόλα τα παραπάνω, άρχισε τον αγώνα του για την εδραίωση της Δημοκρατίας και για Ψωμί-Παιδεία-Ελευθερία μέχρι και σήμερα.

Συμπέρασμα

Στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης, όπου οι ιστορικές μνήμες φθίνουν, που ο κοινοβουλευτισμός αποδυναμώνεται και που τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες, στην πράξη, καταστρατηγούνται, τέτοιοι εορτασμοί αποκτούν ιδιαίτερη σημασία, νόημα και αξία.

Η Κοίμηση της Θεομήτορος ως υπόσχεση σωτηρίας

Και φέτος, το δεκαπενταύγουστο γιορτάζει όλη η Ελλάδα με ιδιαίτερη λαμπρότητα, το «Πάσχα του καλοκαιριού», τη «Δέσποινα του κόσμου», τη μάνα του Δημιουργού Μας. Η κοίμηση της Θεοτόκου είναι μεγάλη γιορτή της ορθοδοξίας και λατρεύεται με ευλάβεια από τους πιστούς.

Το πέρασμα της Παναγίας μας από τη γη ήταν τιμή για τους ανθρώπους και συνοδεύτηκε με ευλογία για την ανθρωπότητα. Η παρουσίασή της, φως στις καρδιές μας και η αγκαλιά της παρηγοριά για κάθε δυστυχισμένο. Μόνο κοντά στην Παναγιά κατευνάζεται η ορμή της δοκιμασίας, διαλύονται τα μαύρα σύννεφα της θλίψης, λησμονείται ο πόνος, σταματούν τα δάκρυα και ο άνθρωπος ζει εν ειρήνη και αγαλλίαση.

Όλες οι γιορτές προς τιμή της Παναγίας χαρακτηρίζονται «Θεομητορικές εορτές», με κυριότερη θέση να κατέχει αυτή, της Κοίμησης της Θεοτόκου. Όταν η Παναγία πληροφορήθηκε τον επικείμενο θάνατό της από τον αρχάγγελο Γαβριήλ τρεις μέρες πριν, πήγε στο όρος των Ελεών και προσευχήθηκε. Ετοιμάστηκε και περίμενε! Δεν ήταν λυπημένη, αλλά χαρούμενη που θα πήγαινε κοντά στον Υιό Της. Ο Κύριος κατά την ώρα της Κοίμησης της Μητέρας Του, συνοδευόμενος από τα υπερκόσμια τάγματα των αγγέλων και Αγίων, παίρνει την ιερά ψυχή Της, όχι απλώς στον ουρανό, αλλά «έως αυτού του βασιλικού θρόνου Του, εις τα επουράνια Άγια των Αγίων», όπως αναφέρει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός. Επίσης, σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση, την ημέρα της κοίμησής Της, επειδή δεν ήταν όλοι οι Απόστολοι στα Ιεροσόλυμα, καθώς κήρυτταν απανταχού στη γη το Ευαγγέλιο, μία νεφέλη τους έφερε

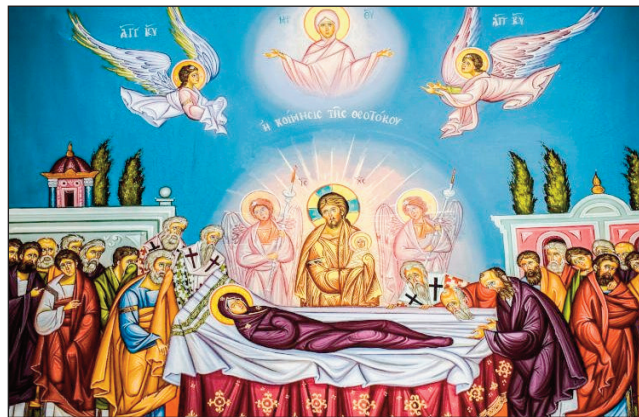

της **Ελένης Μπλιούμη**
εκπαιδευτικού

κοντά της. Απών ήταν μόνο ο Απόστολος Θωμάς, ο οποίος βρισκόταν στις Ινδίες και με θαυμαστό τρόπο βρέθηκε κοντά στην Παναγία μετά από τρεις μέρες, την ημέρα της ανάληψής Της στους ουρανούς.

Η Παναγία μας, λίγο πριν τη μετάστασή της στους Ουρανούς, διάβαση ένδοξη «εκ του θανάτου εις την ζωήν», υποσχέθηκε ότι δεν θα σταματήσει να φροντίζει για όλον τον κόσμο και ότι θα γίνει μεσίτρια στον Υιό Της, για τη σωτηρία της ανθρωπότητας. Και κράτησε την υπόσχεσή της, γιατί έως και σήμερα υπάρχουν άπειρες μαρτυρίες γι αυτό.

Η παρουσίαση Της στον κόσμο δεν έχει μόνο θρησκευτική σημασία, αλλά και εθνική. Έχει συνδεθεί με τους αγώνες του έθνους και ο ελληνικός λαός την τιμά, την αγαπά και τη σέβεται περισσότερο από κάθε άλλο ιερό πρόσωπο. Τα ονόματα που έδωσε ο ευσεβής λαός μας στην Παναγία για να δείξει την αγάπη του και το σεβασμό του στο πρόσωπό Της είναι πολλά. Ιδιαίτερα γνωστά είναι και τα επίθετα Μεγαλόχαρη και Φανερωμένη σε εικόνες που φανέρωσαν κάποιο θαύμα. Η Μεγαλόχαρη σαν στοργική Μητέρα, όποιο όνομα κι αν της προσδίδουμε, είναι πάντα κοντά στην ανθρωπότητα την περιβάλλει με στοργή και αγάπη

και τηρεί έμπρακτα την υπόσχεσή της.

ΠΗΓΕΣ:

- <http://www.christianarticons.com/pages/newpages/enories-naoi-agioi/15-8panagias/15-8panagias.htm>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B3%CE%AF%CE%B1>
- <https://www.sansimera.gr/articles/552>

ΑΧ, ΠΑΝΑΓΙΑ!

Δέσποινα του καλοκαιριού,
κοιμάσαι και βαθαίνεις,
Με τις αγάπες τ' Ουρανού
τον Αύγουστο γλυκαίνεις.

Αχ, Πλατυτέρα, που χωράς
στο κύμα, στο ποτάμι,
μέσα στις μέρας τους χυμούς,
μες στο ξερό καλάμι.

Μητέρα κι Αειπάρθενε,

που δάκρυ δε στεγνώνει,
Σε μαρτυράει τ' αγιόκλημα,
που τις αυλές μυρώνει.

Η Γη σε κρύβει, Άχραντη,
κάθε μικρό σοκάκι!
Κει που σε κάνει εικόνισμα
κι ανάβει σαν κεράκι,
τ' ανθρώπου μεράκι...

15 Αυγούστου 2021

ΚΟΡΙΝΑ, Συλλογή: «Συννεφόκαμα»

ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑΣ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Πολλοί Ολοσσόνιοι πολίτες, χρημάτισαν στρατηγοί του «Κοινού των Περραιβών» και διακρίθηκαν για την κοινωνική και ανθρωπιστική τους δράση. Χαρακτηριστικό είναι το ψήφισμα² με το οποίο οι Χυρεπίεις (Δομενικιώτες) τιμούν τον Ολοσσόνιο ταγό, Επίνον Σωπάτρου, για τα όσα είχε προσφέρει σ' αυτούς. Ομοίως και τα σχετικά ψηφίσματα³ των Γοννέων προς τους Σίμωνα & Ευφορβίνον Αγλάου, Ολοσσονίους που ευεργέτησαν την πόλη τους.

του Σπύρου Μπούμπα
εκπαιδευτικού
συγγραφέα

Στις Ρωμαιομακεδονικές συγκρούσεις η Ελασσόνα δεν αναφέρεται. Έχουμε και απ' την περίοδο αυτή πληθώρα επιτύμβιων, αναθηματικών και απελευθερωτικών επιγραφών. Στο δάπεδο του Ναού της Παναγίας της Ολυμπιώτισσας και κάτω από το δεξιό αναλόγιο, ήταν στρωμένη μαρμάρινη πλάκα με ανάγλυφη παράσταση, λέοντας να καταβάλλει ταύρο. Ήταν ένα από τα επτά υπέροχα έργα του μεγάλου γλύπτου του 6^{ου} π.χ. αιώνα Τηλεφάνους, που είχε το εργαστήριό του στη Φάλανα. (Αυτό χάθηκε).

Φαίνεται ότι ο Χριστιανισμός θα κάνει νωρίς την εμφάνισή του. Γύρω στον 4^ο μ. Χ αιώνα ανάγεται ναός ρυθμού βασιλικής του Αποστόλου Ανδρέα, απέναντι από το ναό τα Εισόδια της Θεοτόκου στο Βαρόσι κοντά στην πλατεία, της οποίας το διακοσμημένο με μωσαϊκό δάπεδό της ανακαλύφτηκε και αργότερα μεταφέρθηκε στη Μητρόπολη Ελασσόνας.

Μια πλάκα καθορισμού ορίων που βρέθηκε στην περιοχή της «Κονόσπολης» περιοχή από την Καρυά Ολύμπου μέχρι το στενό της Διάβας κοντά στο φρούριο της Κονόσπολης και που γράφει

για καθορισμό ορίων μεταξύ Ολοσσονίων και Διέων (Δίων) δείχνει ότι αυτή ολόκληρη η περιοχή, μέχρι σχεδόν το υψίπεδο της Καρυάς, ανήκε στην Ελασσόνα.

Επί Ιουστινιανού, όπως αναφέρει ο Προκόπιος, οχυρώθηκαν όλες σχεδόν οι Περραιβικές πόλεις, μεταξύ των οποίων και η Ελασσόνα. Αδιάψευστος μάρτυρας το ήδη σωζόμενο τείχος του οποίου σώζεται ένα μικρό μέρος πάνω από το 1^ο Σχολείο, αυτό που φαίνεται πάνω από την κοίτη του

Ελασσονίτικου στον Ντεκέ, και του Βόρειου τμήματος του λόφου. Πιθανόν η ύδρευση της ακροπόλεως να γίνονταν ή με νερό που έρχονταν από τις Πλακόπετρες-όπως έρχονταν μέχρι τελευταία (1950), ή με συγκέντρωση σε δεξαμενή βρόχινου νερού. Μια μικρή δεξαμενή αποκαλύφτηκε στο βόρειο τμήμα του απλώματος που ανεβαίνει ο δρόμος, κι η άλλη, που είναι τεραστιά, ήταν κάτω από το κτίσμα του κωδωνοστασίου, μέσα στο προαύλιο της Μονής. Το πέραςμα Σλάβων και Βουλγάρων σίγουρα άφησε μεγάλες πληγές στον Περραιβικό χώρο, αλλά και στην Ελασσόνα. Σ' αυτήν θα συγκεντρωθούν μεγάλες δυνάμεις των Φράγκων υπό τον Βιλλεαρδουίνο γύρω στις 100.000 άνδρες, που, διαμέσου του στενού των «Βολουστάνων», θα περάσουν στη Μακεδονία, όπου ως γνωστόν, θα συγκρουστούν με αυτοκρατορικά στρατεύματα κοντά στην Καστοριά.

Επί Ανδρονίκου Γ' Παλαιολόγου κτίστηκε πάνω στον λόφο της ακρόπολης της Ελασσόνας ο ναός της Μονής Ολυμπιώτισσας. Κατά τον Αρβανιτόπουλο, θα πρέπει να προτιμήθηκε η

θέση του Ναού του Ασκληπιού.

Ο ιδιόρρυθμος ναός της Μονής της Ολυμπιώτισσας, θεωρείται αριστούργημα αρχιτεκτονικής και μοναδικό δείγμα στα Βαλκάνια. Για την ανέγερσή του χρησιμοποιήθηκε αρκετό υλικό κτισμάτων των αρχαίων χρόνων. Ακόμη διακρίνει κανείς στη δεξιά μαρμάρινη κολώνα, κοντά στο τέμπλο, αναγραφή ονομάτων δούλων που απελευθερώθηκαν. Η Μονή, έργο του ΙΔ μ.Χ. αι., δεσπόζει στον λόφο της Ακρόπολης και στάθηκε για την Ελασσόνα πραγματικός φάρος στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Απ' αυτήν, όπως έχει αναγραφεί στο σχετικό κεφάλαιο περί «Μονών Περραιβικού χώρου»,⁴ θα περάσουν αξιολογότερα πρόσωπα (Ηγούμενοι), που θ' αναδείξουν τη Μονή πραγματικό στολίδι, κέντρο κοινωνικών προσφορών, στήριγμα της Ελασσόνας και καταφύγιο των δυστυχούντων και καταδιωκομένων.

Το όνομα της Ελασσόνας φαίνεται και πάλι στις περιπέτειες του θεσσαλικού χώρου και τις συγκρούσεις μεταξύ των Βυζαντινών στρατευμάτων και ιδίως του Ιωάννου Β', Δεσπότη της Ηπείρου, κατά το 1333 μ. Χ. Είναι η εποχή κατά την οποία ο Διοικητής της Θεσσαλονίκης, Μονομαχάτος, με ταχύτατη κίνηση κατέρχεται στον θεσσαλικό χώρο και καταλαμβάνει τις πόλεις Λυκοστόμιο, Καστρίον και Γόλον, (πόλη της Μαγνησίας) τις οποίες προσαρτά στον θρόνο του Βυζαντίου. Ο τότε Δεσπότης της Ηπείρου, Ιωάννης ο Β', θα μπει στη Θεσσαλία και θα καταλάβει τα Τρίκαλα, το Φανάρι, το Δαμάσι, και την Ελασσόνα και θα εγκαταστήσει σ' αυτές τις πόλεις φρουρές. Μόλις δε πληροφορήθηκε τις προσπάθειες του στρατηγού του, Μονομαχάτου, ο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Ανδρόνικος, με στράτευμα θα κατέλθει στη Θεσσαλία και θα καταλάβει όλα τα φρούριά της, ακόμη κι εκείνα που κατείχε ο Δεσπότης της Ηπείρου.

Νόμισμα Όρθης Τσαριστάνης

Η Ελασσόνα, με την κατάληψη της Θεσσαλίας από τον Τουραχάν μπέη, θα εποικιστεί με αρκετές τουρκικές οικογένειες, που θα καταστήσουν κτήμα τους τον εύφορο κάμπο της. Θα γλυτώσουν μόνο τα κτήματα που ανήκαν στην Ολυμπιώτισσα (βακούφικα), και με την καλλιέργεια αυτών θα επιζούν οι ντόπιοι Ελασσονίτες. Η Ελασσόνα θα καταστεί έδρα της «Επισκοπής Δομενίκου και Ελάσσονος», και θα διοικείται από Δημογεροντία που θα είναι υπεύθυνη

απέναντι στον κατακτητή. Τρία τουρκικά τζαμιά θα δημιουργηθούν μέσα σ' αυτήν, ενώ στο Βαρόσι (=οικισμός έξω από το κάστρο), θα συγκεντρωθούν οι ντόπιοι και θα ξεφυτρώσουν μικρές και φτωχές εκκλησούλες. Θα καταστεί κι έδρα του «Βοεβόδα». (Στην περιοχή της Ελασσόνας, επειδή θεωρήθηκε κτήμα της μητέρας του Σουλτάνου-Βαλιντέ Χάς, ο εκάστοτε Διοικητής τοποθετούνταν απευθείας απ' την Κων/πολη και καλούνταν «βοεβόδας»).

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΠΗΓΕΣ:

1. Ομήρου Ιλιάδα, β' Ραψωδία, στίχοι 738-746.
2. Βρέθηκε γραμμένο σε πλάκα, στην Αγία Τράπεζα του Αγίου Γεωργίου Δομενίκου. Αρχαιολογική Εφημερίδα, αριθ. φύλ. 244/Α.Ε, σελ. 9, 1915.
3. Αρχαιολογική Εφημερίδα, αριθ. φύλ. 88/Α.Ε, σελ. 147, 1911.
4. «Περραιβία – επαρχία Ελασσόνας», Σπύρος Μπούμπα, σελ 153, Εκδόσεις: Ειδική Εκδοτική.

ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ: ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Με τις τελευταίες ανασκαφές βρέθηκε ένα μοναδικό νόμισμα, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 4^{ου} αι. π.Χ. και απεικονίζει στη μια όψη τρίποδα με την επιγραφή «Τριπολιτάν» και στην άλλη κεφαλή δαφνοστεφανωμένου Απόλλωνα.

Η περραιβική Τρίπολη, αποτελούνταν από την Άζωρο, τη Δολίχη και το Πύθιο. Βρισκόταν βορειότερα της Περραιβίας και λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτέλεσε βασικό οχύρωμα σημαντικών περασμάτων από τη Μακεδονία προς τη Θεσσαλία και αντίστροφα. Οι ιδιαίτερες για τη σπουδαιότητά τους επιγραφές, που έχουν βρεθεί από την αρμόδια αρχαιολογική υπηρεσία, τεκμηριώνουν πλήρως την ομοσπονδία των τριών πόλεων, η ακμή των οποίων εντοπίζεται μεταξύ 5ου έως 3ου αι. π.Χ. **Ένα σημαντικό αρχαιολογικό εύρημα που ανήλθε από τις αρχαιολογικές ανασκαφές στην περιοχή της περραιβικής Τρίπολης τη δεκαετία του 1990** αποτελεί το νόμισμα, το οποίο χρονολογείται στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. και απεικονίζει στη μια όψη τριποδικό λέβητα με την επιγραφή «Τριπολιτάν» και στην άλλη όψη απεικονίζει κεφαλή δαφνοστεφανωμένου Απόλλωνα.

Σύμφωνα με την άποψη πολλών γεωλόγων και ειδικών ερευνητών ο Όλυμπος και η σημερινή περιοχή της Ελασσόνας δημιουργήθηκαν πριν από 140.000.000 χρόνια, δηλαδή στις αρχές της λεγόμενης Κρητιδικής περιόδου, όταν η σημερινή πεδιάδα της Θεσσαλίας ήταν ακόμα λίμνη. Ταυτόχρονα η αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή έδειξε ότι κατοικήθηκε πριν από 100.000 χρόνια περίπου. Στο χώρο που δημιουργήθηκε πέρα από τις βορειοδυτικές και δυτικές υπώρειες του ιερού βουνού, κατοίκησαν οι Περραιβοί, απ' τους οποίους πήρε το όνομα ολόκληρη η περιοχή και ονομάστηκε Περραιβία. Παλαιολιθικά ευρήματα έχουν εντοπιστεί σε όλη σχεδόν την περιοχή.

Τα πρώτα εκατό χιλιάδες χρόνια από την εμφάνιση του νεότερου ανθρώπου, οι πρόγονοί μας έτρωγαν καρπούς που συνέλεγαν στη φύση και ζώα που κατάφεραν να σκοτώσουν. Όμως γύρω στο 8.000 π.Χ., ο νεολιθικός άνθρωπος και σύμφωνα με κάποιους ειδικούς πιο συγκεκριμένα η νεολιθική γυναίκα, άρχισε να καλλιεργεί τη γη.

Η γεωργία έγινε η κυρίαρχη ανθρώπινη απασχόληση: ακόμα και σήμερα απασχολεί σχεδόν 50% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού.

Τη νεολιθική εποχή οι άνθρωποι αρχίζουν να εκμεταλλεύονται τη γη πιο εντατικά και αναπτύσσουν τη γεωργία. Καθώς υποχρεώνονται να μένουν στον ίδιο τόπο, για να φροντίζουν τις καλλιέργειες, να συγκεντρώνουν και να αποθηκεύουν τη συγκομιδή, αποκτούν μόνιμη κατοικία. Έτσι, δημιουργούνται οι πρώτοι οικισμοί, συνήθως κοντά σε νερό και σε καλλιεργήσιμη γη. Οι οικισμοί άλλοτε είναι επίπεδοι, και άλλοτε αναπτύσσονται κατακόρυφα, σε επάλληλα στρώματα κατοίκησης. Τότε σχηματίζονται τεχνητοί λόφοι, οι τούμπες, ο πιο αναγνωρίσιμος τύπος προϊστορικής εγκατάστασης. Υπάρχουν επίσης οικισμοί σε σπήλαια και σε φυσικά υψώματα. Την εποχή του χαλκού (3.300-1.100 π.Χ.) ο πληθυσμός αυξάνεται και οι οικισμοί πολλαπλασιάζονται. Την εποχή του σιδήρου (1.100-700 π.Χ.) προτιμώνται ορεινές περιοχές για την ίδρυση οικισμών.

Πιθανότατα την εποχή του χαλκού εμφανίστηκαν τα (πρωτο)ελληνικά αιολόφωνα φύλα (Περραιβοί, Αινιάνες, Λάπητες, Μινύες, Φλεγύες κλπ.) και εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ο Δευκαλίων και ο γιος

του **Θωμά Ν. Λιόλιου**,
Φιλολόγου
Προέδρου
του Α.Ε.Μ.Α.

του Έλληνα έκαναν επιδρομή στη Θεσσαλία προς τα δυτικά. Η κατάκτηση της Θεσσαλίας ολοκληρώθηκε από τους γιους του Έλληνα και ο Αίολος έγινε βασιλιάς της.

Σημαντικότατο **μυκηναϊκό κέντρο της Θεσσαλίας** υπήρξε το ορμητήριο των Αργοναυτών, η **Ιωλκός**, στην περιοχή του σημερινού Βόλου, όπου αναπτύχθηκαν περίπου ταυτόχρονα τρεις οικισμοί. Στη συνοικία «Παλιά», το Δίμηνη και τα Πευκάκια.

Η περιοχή του Νομού Λάρισας και της Θεσσαλίας γενικότερα εντάσσεται στην περιφέρεια του μυκηναϊκού κόσμου. Δε φαίνεται να υπήρξαν εδώ ποτέ μεγάλα μυκηναϊκά κέντρα, όπως αυτά της νότιας Ελλάδας, και η περιοχή βρισκόταν κάτω από τη σφαίρα επιρροής της Ιωλκού, η οποία, σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, πρέπει να τοποθετηθεί στο Δίμηνη.

Μεταξύ των Πελασγών που κατοικούσαν στην άνω Θεσσαλία περιλαμβάνονται και οι **Περραιβοί**, οι οποίοι είχαν εγκατασταθεί στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, τη Θεσσαλική, (Περραιβία χώρα) και στην αριστερή όχθη του Πηνειού, στην προς τα Τέμπη περιοχή του Ολύμπου (κάτω Όλυμπος) μέχρι την έξοδο των Τεμπών. Είναι **γνωστοί από την εποχή του Ομήρου και αναφέρονται στον κατάλογο όσων έλαβαν μέρος στον Τρωικό πόλεμο**. Ηγέτης των Αινιάνων και των Περραιβών (στον πόλεμο αυτό) υπήρξε ο Γοννεύς. Ήταν σκληροτράχηλος λαός και μεγάλης αντοχής στον πόλεμο (μενεπτόλεμοι Περραιβοί). Κατά τον Όμηρο «*αυτοί είχαν τα σπίτια τους γύρω από τη βαρυχείμωνη Δωδώνη και εργαζόνταν στα χωράφια εκατέρωθεν του αγαπητού Τιταρησσού*». Με βάση τα ιστορικά δεδομένα διαπιστώνουμε ότι εξήντα χρόνια μετά τον Τρωικό πόλεμο εισέβαλαν στην περιοχή μέσω του στενού των Γόμφων οι προερχόμενοι από την Ήπειρο Θεσπρωτοθεσσαλοί. Αφού κατέκτησαν την χώρα την μετονόμασαν σε Θεσσαλία. Οι Βοιωτοί και οι Δωριείς, οι οποίοι κατοικούσαν την χώρα έως τότε, τράπηκαν σε φυγή.

Οι Θεσσαλοί εγκαταστάθηκαν στις δύο μεγάλες πεδιάδες και τις διένειμαν σε τέσσερις τετράδες: την Πελασγιώτιδα, την Εσπιαιώτιδα, τη Θεσσαλιώτιδα¹ και την τετράδα Φθιώτιδα. Από εκεί επέκτειναν την επιρροή τους στους γειτονικούς λαούς, οι οποίοι κατοικούσαν στις ορεινές περιοχές, δηλαδή

την Περραιβία, τη Μαγνησία, την Αχαΐα Φθιώτιδα και την Δολοπία, καθώς επίσης και στις φυλές που ήταν εγκατεστημένες στην κοιλάδα του Σπερχειού ποταμού: τους Μαλιείς, τους Αινιάνες και τους Οιταίους.

Το όνομα των Περραιβών μνημονεύεται στους ύμνους του Ορφέα² προς τον Απόλλωνα κατά τη γέννησή του. Ο πιο διαδομένος μύθος για την γέννησή του αναφέρει, πως αυτή πραγματοποιήθηκε στο νησί Ορτυγία (τη σημερινή Δήλο) από τη Λητώ, θεάς της έναστρης νύχτας, που υπήρξε σύζυγος του Δία πριν από την Ήρα: «*Ο Απόλλωνας μετά τη γέννησή του, θέλησε να επισκεφτεί το παλάτι του πατέρα του Δία στον Όλυμπο. Με ταχύτητα σκέψης ανέβηκε σ' αυτό, όπου ο Δίας τον δέχτηκε με χαρά. Ύστερα κατέβηκε στην Πιερία και από κει μέσα από την χώρα των Περραιβών και των Αινιάνων, έφτασε στην Ιωλκό, πέρασε στην Εύβοια και απ' αυτήν στην Βοιωτία*»².

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΠΗΓΕΣ:

1. Wikipedia
2. Θωμά Ν. Λιόλιου: ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ (Περραιβική Τρίπολις: Άζωρος- Δολίχη- Πύθιο), Εκδοτική «Όλυμπος», Κατερίνη 2010, σελ. 162-197.

Ο Αρχιμανδρίτης Αρσένιος Περραιβός, ηγούμενος της Ολυμπιώτισσας και συναγωνιστής του Αλέξανδρου Υψηλάντη το 1821

Ο Αρσένιος Περραιβός (πραγματικό επίθετο Χατζηβασίλης, ο πατέρας του απλός αγρότης) ήταν ο μεγαλύτερος αδερφός του Φιλικού, αγωνιστή και συγγραφέα Χριστόφορου Περραιβού, από την Πούρλια ή Άνω Πούρλια Ολύμπου (σήμερα Παλιοί Πόροι Πιερίας). Γεννήθηκε πιθανότατα το 1752.

του **Παύλου Λάλου**
συνταξιούχου
δημοσιογράφου
συγγραφέα

Από την Τσαρίτσανη όπου πήγε σχολείο, νωρίς έγινε ιεροδιάκονος πριν το 1776 στην Ολυμπιώτισσα (βλ. Ε.Β. Σκουβαράς¹) και μετά μοναχός, υπό την προστασία του σπουδαίου ηγουμένου Άνθιμου Ολυμπιώτη που διέκρινε τις αρετές του. Ήθελε ο Άνθιμος να τον στείλει για σπουδές σε μεγαλύτερες Σχολές, αλλά επειδή δεν έγινε αυτό, τον δίδαξε μόνος του, αφού ο ίδιος διέθετε εξαιρετική παιδεία, έχοντάς τον μοναχό, βοηθό για 17 χρόνια. Όταν πέθανε το 1794 τον όρισε ως διάδοχό του στην θέση του ηγουμένου της Ολυμπιώτισσας, όπως και έγινε (βλ. Ε.Β. Σκουβαράς²). Σαν ηγούμενος ο Αρσένιος ήταν ακέραιος, εργατικός, και αύξησε με τη διαχείριση την περιουσία της Μονής, κάνοντας πολλές αγαθοεργίες. Κατά την ηγουμενία του Αρματολός Ελασσόνας είναι ο Νικο-Τσάρας που (όπως σημειώνεται³ στον Κώδικα 216, «τον θεοήλατον Νίκον») εισπράττει από τη Μονή το δόσιμο σε ασλάνια, από το 1796 ως το 1807, μετά εισπράττει ως το 1816 ο φίλος του Αλήπασα Βλαχοθόδωρος. Η δραματικής κατάληξης εξέγερση του Χασιώτη αρματολού παπα-Θύμιου Βλαχάβα έφερε την φυλάκιση του Αρσενίου στα Γιάννενα περί τον ένα χρόνο. Μετά η ανταρσία του Νικοτσάρα που έγινε πειρατής στις Β. Σποράδες με Ολύμπιους και τον Θ.Κολοκοτρώνη δεν είχε ευτυχώς άλλη δίωξη του Αρσενίου. Όμως ως το 1813 μια ανίερη συμμαχία Τούρκων, όπως ο Βόϊβοντας (=Διοικητής) Ελασσόνας, και Ελλήνων προεστών, [Δ. Χατζηζώγος και Αν. Χατζηπούσιος Λιβαδίου, και Γιαν. Στατήρης Τσαριτσάνης], βάλθηκαν με καταγγελίες στον σουλτάν Κεχαγιά στην Πόλη, να στείλουν σε εξορία τον Αρσένιο, ως επικίνδυνο για την περιοχή Ελασσόνας.

Ο Αρσένιος προσέφυγε στον Πατριάρχη ο οποίος τον διακαίωσε και ανάγκασε τους προεστούς να ομολογήσουν τη συνωμοσία. Τότε 1815 ο Πατριάρχης Κων/πόλεως χειροτονεί Αρχιμανδρίτη τον Αρσένιο, ως επιβράβευση. Το 1815 ο Αρσένιος επιστρέφει στην Ολυμπιώτισσα, όπου παραιτείται από ηγούμενος και αναδεικνύει τον Αβέρκιο ως ηγούμενο. Το 1817 πήγε στη Βιέννη και αναλαμβάνει εφημέριος στον ναό του Αγίου Γεωργίου της Ελληνικής ισχυρής παροικίας, στη θέση του Άνθιμου Γαζή. Γίνεται Φιλικός και το 1821 σπεύδει (αν και 70 ετών) στο πλευρό του Αλέξανδρου Υψηλάντη (όπου ήταν και ο αδερφός του) στην επανάσταση στη Βλαχία. Έτσι συνδέεται και με τον Δημήτριο Υψηλάντη, μετά θα κατεβεί στην επαναστατημένη Ελλάδα, ως ιερέας εμψυχωτής των πολεμιστών. Αυτό το αποδεικνύει το έγγραφο⁴ που συντάσσει και υπογράφει ο Στρατάρχης (τότε) Δημ. Υψηλάντης στα Μέγαρο στις 8 Ιουνίου 1828 για συστατική επιστολή:

«Ο Αρχιμανδρίτης κ. Αρσένιος Περραιβός, φλεγόμενος από ευγενή υπέρ της πατρίδος αισθήματα...καταφρονήσας κάθε ιδικήν του ησυχίαν... ηγωνίσθη υπό τον αείμνηστον αυτάδελφόν μου Αλέξανδρον και μετέπειτα κατέβη εις τας Ανατολικάς επαρχίας του πολέμου, όπου συνεισέφερεν ωφελήμω... Εσχάτως ήδη δεν έκρινε ν' απομακρυνθή από την υπηρεσίαν της πατρίδος, ότε ίδε ενεργούμενον τον στρατιωτικόν κανονισμόν (=αναδιοργάνωση του στρατεύματος) εδέχθη να ιερουργή εις μέρος των στρατευμάτων...αλλά η βαθεία πλέον ηλικία του γήρως του εμπόδισεν...και με λύπην σπεύδει να απέλθει εις την Σκιάθον, δια να εφησυχάση...παρακαλούνται εκ μέρους μου όλοι δια να του προσφέρωσι κάθε υποδοχή...Εν

Μεγάροις τη 8: Ιουν. 1828, ο κατά την Αν. Ελλάδα Στρατάρχης Δ.Υψηλάντης. (βλ. Ε.Β. Τσακνάκης⁴, σ.118).

Ο Αρσένιος χρησιμοποιούσε το επίθετο Περραιβός, όπως και ο αδερφός του Χριστόφορος Περραιβός, όπως θα δούμε από έγγραφο του Δημήτριου Υψηλάντη και επιστολή του Αρσενίου στον αδερφό του το 1828. Τα έγγραφα αυτά σώθηκαν στα ΓΑΚ και ορισμένα παρουσιάστηκαν από ερευνητές τα τελευταία χρόνια (όπως από τον Ε.Β. Τσακνάκη, Μιχ. Παπαμιχαήλ⁵ και Ντίνα Πατσή⁶). Η επιλογή αυτού του επιθέτου ήταν συνειδητή και δείχνει καλή γνώση της τοπικής αρχαίας ιστορίας.

Επιστολή Αρσενίου στον Χρ. Περραιβό, 19.7.1828 από τη Σκόπελο, όπου πήγε μετά την Σκιάθο, ερχόμενος από το Ελληνικό στρατόπεδο των Μεγάρων, με άλλους 11 στρατιώτες Ολύμπιους, που ήθελαν να δουν την κατάσταση των οικογενειών των και μπήκαν σε καραντίνα (δεν τον συμπεριφέρθηκαν με σεβασμό) για τον φόβο της πανώλης που εξαπλώνονταν τότε και αρχίζει:

«Ο Αρχιμανδρίτης Αρσένιος Περραιβός / Προς τον αυτάδελφόν του Χριστόφορον Περραιβόν!...». (Ε.Β. Τσακνάκης, σ.119-120).

Ο Αρσένιος το 1830 βρισκόταν στην Ολυμπιώτισσα, χωρίς να σταματά να ενδιαφέρεται για την εθνική υπόθεση και θα ξαναγίνει ηγούμενος τα έτη 1838-1840 όπου τοποθετείται και το τέλος της πολυκύμαντης ζωής του. Για τον Αρσένιο αναφέρει και ο Κ.Λάζαρης, στο βιβλίο «Ιερά μονή Παναγίας Ολυμπιωτίσσης, Ελασσόνα 2002», που διατίθεται στη μονή.

ΠΗΓΕΣ:

1. Ε.Β. Σκουβαράς, Ολυμπιώτισσα, ΚΕΜΝΕ, Αθήνα, 1967, σ.142
2. Ε.Β. Σκουβαράς, ό.π., σ.141-142.
3. Ε.Β. Σκουβαράς, ό.π. σ.148-149.
4. Ε.Β. Τσακνάκης, Ο Αρσένιος Περραιβός: Η σχέση του με τους Υψηλάντηδες και μια υποψία μόλυνσης από πανώλη στη Σκιάθο (1828), ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 77 (2020), 113-126.
5. Μιχ. Παπαμιχαήλ, Ο Χριστόφορος Περραιβός διοικητής της Σκοπέλου και έπαρχος της Φθιώτιδας. Εννιά ανέκδοτα έγγραφα (21.4.1832-29.10.1834), Θ.Η., 57 (2010), 281-188.
6. Ντίνα Πατσή, Εφτά έγγραφα αναφερόμενα στον αρχιμανδρίτη και αγωνιστή Αρσένιο Περραιβό (1823-1827), Θ.Η. 68 (2015), 161-174.

ΒΟΥΝΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

Η επαρχία της Ελασσόνας περικλείεται στα ανατολικά και στα νότια από τον δυτικό Όλυμπο και τη δυτική Μελούνα, στα δυτικά από τα ανατολικά Χάσια, στα βόρεια από τον Τίταρο και τα Καμβούνια (Αμάρμπεης). Στα νότια τα Χάσια και η Μελούνα συγκλείουν και σχηματίζουν τα στενά του Δαμασίου. Το ανάγλυφο του εδάφους σχηματίζει τρία τμήματα: το βόρειο, ένα ευρύ οροπέδιο, το νότιο, μία κοιλάδα γνωστή ως Ποταμιά, την οποία διαρρέει ο Τιταρήσιος (Ξηριάς), και το κεντρικό-ανατολικό, η πεδιάδα της Ελασσόνας και της Τσαριτσάνης.

της **Μαρίας
Π. Βοβούση**
φιλόλογος Msc

I. ΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

Στην επαρχία της Ελασσόνας, όπως αναφέρθηκε, υπάρχουν τα βουνά Όλυμπος, Τίταρος, Καμβούνια, Χάσια και Μελούνα.

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ

Το μεγαλύτερο βουνό της Ελλάδας αποτελεί το ανατολικό και το βορειοανατολικό όριο της επαρχίας Ελασσόνας με την Πιερία. Στον Βορά υπάρχει η δίοδος της Πέτρας, η οποία είναι γνωστή από την Αρχαιότητα και οδηγεί στην Πιερία. Στην περιοχή αυτή ο Όλυμπος, μετά τις κορυφές της Διάβας (υψ. 884 μ.), σχηματίζει την κοιλάδα της Κονόσπολης στο οροπέδιο της Καρυάς και τη μικρή κοιλάδα της Ζηλιάνας. Πάνω από την Καρυά προβάλλει ο άνω Όλυμπος με τις ψηλές κορυφές του. Δυτικά της Καρυάς υψώνεται η κορυφή Ντιτνάτα (Οξυά, 1.447 μ.) και στα δυτικά το Κουκούλι της Διάβας (1.159 μ.). Από την πλευρά του Κοκκινοπλού διακρίνεται η κορυφή Καρδαράς (1.527 μ.) και μεταξύ των Καλυβίων και του Πυθίου εκτείνεται η κορυφή Τουρτοφωλιά (1.241 μ.). Πάνω από τον Κοκκινοπλό, σχηματίζεται μία μικρή λεκάνη, γνωστή ως Μπάρα, απ' όπου γίνεται η ανάβαση στις κορυφές του Ολύμπου Φράγκου Αλώνι, Καζάνι, Σκολιό, Άγιο Αντώνιο, Μύτικα (2.917 μ.).

ΤΑ ΚΑΜΒΟΥΝΙΑ

Η οροσειρά των Καμβουνίων αρχίζει από την περιοχή της Δεσκάτης, η οποία, από το 1964, ανήκει στον νομό των Γρεβενών. Στη Δεσκάτη ονομάζεται Μπουνάσια και Πρίονος (1.615 μ.), στο Λουτρό Κανατσιόλα (1.055 μ.) και από εκεί μέχρι τα Στενά του Σαρανταπόρου Αμάρμπεης (1.476 μ.),

Ο ΤΙΤΑΡΟΣ

Ο Τίταρος είναι ένας ορεινός όγκος ανάμεσα στον Όλυμπο και στα Καμβούνια. Αμέσως μετά το Σαραντάπορο, στα δεξιά, βρίσκεται η κορυφή Βίγλα (1.138 μ.) και πάνω ακριβώς από το Λιβάδι η ψηλότερη κορυφή του Τιτάρου, η Σάπκα (1.839 μ.).

ΤΑ ΧΑΣΙΑ

Η οροσειρά των Χασίων αρχίζει στα δυτικά της Καλαμπάκας και καταλήγει στην Ποταμιά της Ελασσόνας. Το μεγαλύτερο μέρος της ανήκει στον νομό των Τρικάλων και μόνο ένα μικρό τμήμα της ευρίσκεται στην επαρχία της Ελασσόνας. Το βορειοανατολικό τμήμα των Χασίων, στα όρια των κτηματικών περιοχών της Βερδικούσιας και της Κρανιάς, ονομάζεται Οξυά. Αυτή αρχίζει από την περιοχή

του Μαυρελίου της Καλαμπάκας με κατεύθυνση προς την Βερδικούσια. Υπάρχουν εδώ αρκετές κορυφές με ψηλότερη τη Μαμαλή (1.424 μ.).¹ Τα νερά της Οξυάς διοχετεύονται, μέσω ρεμάτων, στον Δασοχωρίτικο και μέσω αυτού στον Βούλγαρη-Τιταρήσιο, στην περιοχή της Ποταμιάς. Από την περιοχή της Βερδικούσιας, τα Χάσια, σχηματίζοντας μία αμβλεία γωνία, κατευθύνονται προς τα νότια, σε παράλληλη γραμμή προς την κοιλάδα της Ποταμιάς, και μετά το Δαμάσι γυρίζει προς τα ανατολικά μέχρι τα στενά (Μπουγάζι) του Τυρνάβου.

Η ΜΕΛΟΥΝΑ

Στο δυτικό τμήμα της Μελούνας κυριαρχούν οι απότομες πλαγιές και υπάρχουν μικρές κορυφές, από τις οποίες η ψηλότερη είναι ο Τρόχαλος (803 μ.), μεταξύ του Δομενίκου και του Μεσοχωρίου.

II. ΤΑ ΠΟΤΑΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ²

Στο οροπέδιο, βορείως της Ελασσόνας, συγκεντρώνονται όλα τα νερά από τις πλαγιές του Ολύμπου, του Τιτάρου και του Αμάρμπεη. Εκεί έχουν τις πηγές τους πολλά ρέματα και χείμαρροι οι οποίοι σχηματίζουν στα ανατολικά τον Ελασσονίτικο και στα δυτικά τον Βούλγαρη.

Στο οροπέδιο, βορείως της Ελασσόνας, συγκεντρώνονται όλα τα νερά από τις πλαγιές του Ολύμπου, του Τιτάρου και του Αμάρμπεη. Εκεί έχουν τις πηγές τους πολλά ρέματα και χείμαρροι οι οποίοι σχηματίζουν στα ανατολικά τον Ελασσονίτικο και στα δυτικά τον Βούλγαρη.

Ο Ελασσονίτικος πηγάζει από τις πλαγιές του Ολύμπου, όπου ονομάζεται Σπαρμιώτικος. Κατηφορίζοντας περνάει από το Φλάμπουρο και συγκεντρώνει τα νερά των ρεμάτων, από τις γύρω περιοχές, τα οποία σχηματίζουν 4 βραχίονες, οι οποίοι, λίγο πάνω από το Μικρό Ελευθεροχώρι, ενώνονται και αποτελούν τον Ελασσονίτικο. Ο Ελασσονίτικος κυλάει τώρα προς την Ελασσόνα, διέρχεται ανάμεσά της, ενώνεται με ρέμα της συνοικίας Βαρούσι που ονομάζεται Κουραδιάρης, και κατευθύνεται προς την Ποταμιά.

Στα Βοδιανά χύνονται και τα νερά των χειμάρρων της Τσαριτσάνης, του Ξεριά και του Δυτικού Πόντικα. Ο Ξεριάς (κεντρικό ποτάμι) πηγάζει από τη θέση Σμίξη όπου συγκλίνουν τα νερά τα οποία έρχονται από το Μερκέζι και το Παλαιοχώρι, από το ρέμα της Φλογέρας, δυτικά της Μονής του Αγίου Δημητρίου και από το Ποτιστικό, νοτιοανατολικά της παραπάνω μονής. Τα νερά αυτά ρέουν προς τη θέση Ομβριός και από εκεί, μέσω της κοίτης που διανύει την μικρή πεδιάδα της Τσαριτσάνης, χύνονται στα Βοδιανά. Στον δυτικό Πόντικα συγκλίνουν τα νερά της νοτιοανατολικής πλευράς της Διάβας και μέσω της διαμορφωμένης κοίτης περνούν από τη θέση Βλάχα και σμίγουν με τον Ξεριά στη θέση Μάρμαρο. Στα Βοδιανά εκβάλλουν στον Ελασσονίτικο, ο οποίος, στη συνέχεια, διέρχεται ανατολικά του Ευαγγελισμού και της Μαγούλας και κοντά στο χωριό Πραιτώρι ενώνεται με τον Βούλγαρη και αποτελούν πια τον Ξηριά-Τιταρήσιο.

Ο Σαραντάπορος ποταμός πηγάζει από την περιοχή του Τιτάρου, διέρχεται από τους βόρειους πρόποδες της Βίγλας και διασχίζει τα Στενά του Σαρανταπόρου, στα

ανατολικά του οικισμού Σαραντάπορο. Βορειανατολικά από το Χάνι του Χατζηγώγου ενώνεται με τον Τιταρήσιο ο οποίος πηγάζει και αυτός από τις πλαγιές του Τιτάρου και διέρχεται ανατολικά της Βίγλας προς την περιοχή του Λιβαδίου. Σ' αυτόν πέφτουν και τα νερά των χειμάρρων που κατεβαίνουν από τις πλαγιές του Ολύμπου, ανάμεσα στον Κοκκινοπλό και στο Λιβάδι.

Ο Μοκριώτης, ένας από τους δύο βραχίονες του Τιταρησίου, πηγάζει στην περιοχή του χωριού Λιβαδερό των Σερβίων, πρώην Μόκρο, απ' όπου προέρχεται το όνομα του Μοκριώτης. Ο Μοκριώτης εισέρχεται στην περιοχή του Σαρανταπόρου, δυτικά του οικισμού, κατερχόμενος από τις ανατολικές πλαγιές του Αμάρμπεη, περνάει από τη Μονή Κοίμησης της Θεοτόκου του Σαρανταπόρου και ενώνεται με τον Σαραντάπορο, βορειοανατολικά από το Χάνι του Χατζηγώγου.

Ενωμένοι οι δύο βραχίονες του Τιταρησίου και ενισχυμένος με τα νερά μικρότερων ρεμάτων από την Άζωρο και το Λυκούδι φτάνει στο Κεφαλόβρυσο ως Βούλγαρης, όπου δέχεται τα νερά ενός χειμάρρου, ο οποίος συγκεντρώνει τα νερά του βόρειου οροπεδίου της Δεσκάτης και λέγεται κοντά στη Δεσκάτη Αστιά και μετά το Λουτρό Μουράντα. Ο χείμαρρος αυτός, διασχίζοντας τις κτηματικές περιοχές του Λουτρού, της Κρανιάς και της Γιαννωτάς, μέσω της χαράδρας Χράπα εισέρχεται στη μικρή κοιλάδα της Βαλανίδας και αμέσως μετά φτάνει στο Κεφαλόβρυσο, όπου συμβάλλει στον Βούλγαρη.

Στην περιοχή αυτή δέχεται τα πλεονάσματα του Κεφαλόβρυσου και αφού διέλθει από τα στενά μεταξύ του Κεφαλόβρυσου και του Παλιόκαστρο, περνάει κοντά στο Παλιόκαστρο. Μετά από μικρή πορεία, ανάμεσα στο Παλιόκαστρο και στη Συκιά, δέχεται τα νερά του Δασοχωρίτικου. Ο χείμαρρος αυτός συγκεντρώνει τα νερά του νότιου οροπεδίου της Δεσκάτης, των πλαγιών της βόρειας Οξυάς και των βουνών της Παλιοκαρυάς. Εισερχόμενος στην κοιλάδα της Ποταμιάς, ενώνεται, λίγα χιλιόμετρα παρακάτω, με τον Ελασσονίτικο.³

Ακολουθώντας την πορεία του δέχεται τα νερά πολλών χειμάρρων της περιοχής. Από την περιοχή του Αμουρίου,

στα ανατολικά, έρχεται ο Τράφος, ο οποίος έχει τις πηγές του στα βουνά του χωριού Λεύκη, και τα πολλά νερά της πηγής Γυαλί, στα όρια της κτηματικής περιοχής του Δομενίκου, Αμουρίου και Μαγούλας.

Τα νερά του Γυαλιού διαχωρίζονται σε δύο ρέματα συνεχούς ροής, εκ των οποίων το ένα εκβάλλει στον Ελασσονίτικο έξω από το Αμούρι και το άλλο στον Τιταρήσιο μετά το Αμούρι.

Στην περιοχή μεταξύ του Πραιτωρίου και του Βλαχογιαννίου ο Τιταρήσιος δέχεται τα νερά του χειμάρρου Βαλιμάρα που έρχεται από τα Αμπέλια της Βερδικούσιας και του Καρκατσελίου, από το ομώνυμο τοπωνύμιο της Βερδικούσιας. Στα δυτικά του Βλαχογιαννίου ρέουν οι χείμαρροι

Κακαδιάρης και Ζαγόρι, οποίοι εκβάλλουν στον Σμολιώτικο και τον ενισχύουν. Ο Σμολιώτικος, ερχόμενος από το χωριό Αγγελιά των Τρικάλων (πρώην Σμόλια), συμβάλλει στον Τιταρήσιο.

Ως Ξεριάς, τώρα, ο Τιταρήσιος κυλάει ήρεμα τα νερά του σε όλη την κοιλάδα της Ποταμιάς. Στην περιοχή του Δαμασίου εξαφανίζεται σε κάποια απόσταση, εξαιτίας υπόγειων ρηγματώσεων,

και αφού περάσει από το Δαμάσι, όπου δέχεται τα νερά της Γαλογάβρας που έρχεται από την περιοχή του Μεγ. Ελευθεροχωρίου φτάνει στα στενά του Τυρνάβου (Μπουγάζι) και εισέρχεται στην πεδιάδα του Τυρνάβου

Από την περιοχή της Καρυάς του Ολύμπου πηγάζει ο χείμαρρος Ζηλιάνα, ο αρχαίος Συς, ο οποίος κατευθύνεται προς τα ανατολικά και χύνεται στον Θερμαϊκό Κόλπο, στην περιοχή μεταξύ της Σκοτίνας και της Λεπτοκαρυάς Πιερίας.

ΠΗΓΕΣ:

1. Χρήστος Κ. Καφφές, Βερδικούσια. *Τοπωνύμια – Τοπικό γλωσσικό ιδίωμα*, Λάρισα 2013, 86-88.
2. Για την περιγραφή των ποταμών και των χειμάρρων της επαρχίας Ελασσόνας οφείλω πολλές ευχαριστίες στους κυρίους Ανδρέα Γκανάτσιο, Νίκο Η. Ζδάνη, Κώστα Κόκκινο, Γιάννη Ντάλλα, Κώστα Μπρούζα και Κώστα Σπανό.
3. Σπύρος Δημ. Δαμάνης, «Τιταρήσιος ή Τιταρησσός», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 75 (2019) 157-160.

ΝΙΚΟΤΣΑΡΑΣ

Ποιος είπε πως ο Όλυμπος
Δεν βγάζει καπεταναίους.
Το Νικοτσάρα έβγαλε
μαζί με φίλους νέους

Στην Ελασσόνα βρε παιδιά
βρίσκεται τ' άγαλμά του
κι εκεί ψηλά στη Γιαννωτά

που είναι η γενέτειρά του.
Παλεύοντας για λευτεριά
Ελληνισμού αξίες
γνώρισε πως ο Έλληνας
χρειάζεται θυσίες.

Μάχονταν με τους βάρβαρους
χωρίς να δίνει δεκάρα,

γί αυτό στη Δράμα ένα χωριό
το λένε Νικοτσάρα.

Πάλευε από παλιά
πριν τον Κολοκοτρώνη
δεν πρόλαβε όμως να χαρεί
τ' Ολύμπου φως που βγαίνει

Θανάσης Δαρδούμπας

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΠΡΙΝ ΤΟ '21

Σαν πάταγε του Βαγιαζήτ τη δόξα ο Ταμερλάνος,
απ' το Φανάρι¹ κίνησε της λευτεριάς το θάμβος
κι απ' την Καρδίτσα μάτωσε της Θεσσαλίας ο κάμπος
Με τον Διονύσιο,² ύστερα, σοφό μητροπολίτη,
λεβέντες πρωτομάρτυρες στη Λάρισα ταχθήκαν,
παπάδες και επίσκοποι μαζί του θυσιαστήκαν.
Και του Μεϊντάνη³ η κλεφτουριά στέργει τον Μοροζίνι
στου Ασπροποτάμου τα βουνά τούρκο πια δεν αφήνει....
Τούρκοι καίνε στη Λάρισα, τα Τρίκαλα στενάζουν
για των Ορλώφ το κίνημα αθώα στήθη σφάζουν. (Ορλωφικά)
Ταχιά εκδίκηση έλαβε ο Θύμιος ο Βλαχάβας,⁴
παπάς κι αρματολός μαζί, θεριό της Καλαμπάκας,
Με τον Αλή ζυγιάστηκε, τον Θοδωράκη κράζει.
Με την τουρκιά του Μέτσοβου, με τα βουνά τα βάζει.
Κι ήρθε ο Ρήγας κι ο Γαζής και τα όνειφα σπλίσαν
Του Δράμαλη τα σχέδια στο Πήλιο⁵ σκορπίσαν...⁶
Μάιος 2021 -- ΚΟΡΙΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ:

1. Όταν ο Βαγιαζήτ Α΄ υπέστη συντριβή στην Άγκυρα, το 1402, απ' τους Μογγόλους του Ταμερλάνου, οι Θεσσαλοί βρήκαν την ευκαιρία να επαναστατήσουν. Μεταξύ 11ης Ιουλίου και 30ής Σεπτεμβρίου 1404, οι κάτοικοι του Φαναρίου Καρδίτσας πρώτοι ξεσηκώθηκαν. Το μικρό αυτό κίνημα των Θεσσαλών καταπνίχτηκε σύντομα, μόλις εξέλειπε ο μογγολικός κίνδυνος για τους Οθωμανούς

2. Μνεία στο κίνημα και το μαρτύριο του Διονυσίου Σκυλοσόφου, 1600, 1611

3. Ο περίφημος κλεφταρματολός Μεϊντάνης, στη διάρκεια του τουρκοβενετικού πολέμου του 1684, τάχθηκε με τους άνδρες του, κυρίως Θεσσαλούς, στο πλευρό του Μοροζίνι. Στο κατά των Οθωμανών κίνημα του κλεφταρματολισμού στα βουνά της περιοχής Τρικάλων δρούσε και ο Μεϊντάνης, στις τελευταίες δεκαετίες του 17ου αιώνα. Συνελήφθηκε στο Γαρδίκι του Ασπροποτάμου.

4. Η τελευταία, πριν από το 1821, προσπάθεια των Θεσσαλών για αποτίναξη του οθωμανικού ζυγού σημειώθηκε στην περιοχή της Καλαμπάκας, το 1808. Ο παπάς και αρματολός των Χασίων Θύμιος Βλαχάβας, ηγετική φυσιογνωμία του θεσσαλικού κλεφταρματολισμού, αμφισβήτησε την παντοδυναμία του Αλή πασά. Το κίνημά του ήταν παρακινδυνευμένο, αλλά, τόσο αυτός και ο αδερφός του Θοδωράκης, όσο και οι θεσσαλοί συμπολεμιστές του ήταν αποφασισμένοι να πεθάνουν για την ελευθερία του τόπου τους. Απ' τον 16ο αιώνα, την εποχή του Σουλεϊμάν Α΄, δημιουργήθηκαν 15 αρματολίκια στον ελλαδικό χώρο. Τα 5 βρίσκονταν στη Θεσσαλία. Τέλη του 18ου αιώνα, τα κόλια, (υποδιαιρέσεις των 4 αρμα-

της **Κορίνας Πάντου**
φιλόλογου

τολικιών), θ' αναδειχθούν σε νέα αυτοτελή αρματολίκια, όπως του Ζήδρου, του Λιάκου, του Τσιάρα, του Ταμπάκη, του Ψείρα, του Μάνταλου, του Βλαχάβα, του Μπασδέκη, του Βελέντζα, του Ζορμπά, του Στορνάρη, του Ζαχείλα και του ελασσονίτη κλεφταρματολού και πειρατή συγχρόνως Νικοτσάρα και των συντρόφων του.

5. Το πνεύμα του Ρήγα και η δράση της Φιλικής Εταιρείας συνεπήραν πολλούς Θεσσαλούς, με πρώτο και καλύτερο τον Άνθιμο Γαζή. Πολλοί ενστερνίστηκαν το όραμά του και πήραν τα όπλα. Στην επανάσταση της **Μολ-**

δοβλαχίας, όπως είναι γνωστό, συμμετείχε και ο Λιβαδιώτης Γεωργάκης Ολύμπιος με θεσσαλούς πολεμιστές, με το γνωστό ηρωικό τέλος του. Ευκαιριακά να αναφέρω τον θεσσαλό ιερολοχίτη Γιάννη- Παναγιώτη Καραγιάννη.

Στις 7 Μαΐου του 1821 επαναστάτησε το **Πήλιο** και 14 Μαΐου 1821 κι εξής η περιοχή της Αγιάς. Το κάστρο του Βόλου πολιορκήθηκε. Ωστόσο, η αποχώρηση των υδραϊκών πλοίων οδήγησε το εγχείρημά σε αποτυχία. Η εκδίκηση του Δράμαλη υπήρξε σκληρότατη, όμως ο Δράμαλης αναγκάστηκε να εγκατασταθεί στη Μηλίνα, όλο το καλοκαίρι του 1821, οπότε δόθηκε πολύτιμος χρόνος στους επαναστάτες της Πελοποννήσου.

6. Ωστόσο, ο Όλυμπος, αν και καταφύγιο κλεφταρματολών, καθώς βρίσκονταν ανάμεσα σε δύο μεγάλα οθωμανικά στρατιωτικά κέντρα, της Θεσσαλονίκης και της Λάρισας, επαναστάτησε με καθυστέρηση, τον Μάρτιο του 1822. Τότε από την Πιερία ως τον Κοκκινοπλό Ελασσόνας έγιναν αψιμαχίες. Οι Οθωμανοί από το Λιβάδι προέβησαν σε λεηλασίες και πυρπολήσεις. Η επανάσταση εδώ είχε άδοξο τέλος. Οι επαναστάτες πέρασαν στην Πίνδο και

τη νότια Ελλάδα. Οι κάτοικοι της επαρχίας υπέφεραν για μεγάλο χρονικό διάστημα από τα διερχόμενα οθωμανικά στρατεύματα, κι από τα αντίποινα και τις βιαιότητες του Αμπουλουμπούτ πασά της Θεσσαλονίκης

ΠΗΓΕΣ:

1. Κ. Σπανός, «Η συμβολή της Θεσσαλίας στην Επανάσταση», Larissapress.gr, 25 Μαρτίου 2021 /
2. Αρσενίου Λάζαρος, «Η Θεσσαλία στην τουρκοκρατία- 1393-188, Ιστορική κι εθνολογική προσέγγιση», εκδ. Επικαιρότητα, 2010./
3. Γιάννης Κορδάτος, Η επανάσταση της Θεσσαλομαγνησίας το 1821, σημείωμα Θ. Χ. Παπαδόπουλου, εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα, 1983

ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΔΡΟ ΜΙΑΣ ΣΚΟΤΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ (Τσαριτσανιώτισσες του 1792 μ.χ.)

Μεταφερόμαστε στο μακρινό 1792 μ.Χ. Όλη η περιοχή της επαρχίας Ελασσόνας δοκιμαζόταν από τον Οθωμανικό ζυγό, με τον Αλή Πασά να έχει απλώσει τα νύχια του από τα Γιάννενα, θέλοντας να ελέγχει όσο μπορεί τον πλούσιο Θεσσαλικό κάμπο. Ήταν η περίοδος των κλεφταρματολών του Ολύμπου καθώς και μεγάλων ηγετών της προεπαναστατικής Ελλάδας.

του **Θανάση Νούσια**
τεχνολόγου
συστημάτων παραγωγής,
αστυνομικού

Η δραστηριότητα του Αλή είχε προβληματίσει ιδιαίτερα τους καπεταναίους της περιοχής. Ο πανούργος ηγεμόνας της Ηπείρου, από τη μία είχε κατακλύσει όλη την επαρχία με χιλιάδες Αρβανίτες και από την άλλη διαρκώς πρότεινε και υποσχόταν προνόμια, αρκεί να λογοδοτούσαν όλοι σ' αυτόν. Το καλοκαίρι του 1792 μ.χ., στον Κοκκινοπηλό του Ολύμπου έγινε μεγάλη συγκέντρωση των καπεταναίων.¹ Μαζεύτηκαν από τον Όλυμπο, από τα Χάσια, από τα Πιέρια, αλλά κι άλλες περιοχές. Καπεταναίοι όπως ο Καρατάσιος, ο Τζαχίλας, οι Βλαχαβαίοι, ο Γιώτας από το Δομένικο, ο Σύρος από Βερδικούσια, οι Λαζαίοι από το Λιβάδι, αλλά κι ο σπουδαίος Νίκος Τσάρας. Στη σύναξη αυτή κρινόταν το μέλλον της κλεφτουριάς στην περιοχή και όλοι τους ήταν προβληματισμένοι.

Η συμβιβαστική λύση μες τους «Αληπασάδες», όπως λέγαν τους Αρβανίτες του Αλή τριγύρναγε στο μυαλό πολλών ως επιλογή. Από την άλλη κανείς δεν μπορούσε να αγνοήσει την πονηριά του Αλή Πασά και την αφερεγγυότητά του. Αποφάσισαν, λοιπόν, όλοι ν' αποσυρθούν απ' τα χωριά, απ' τα αρματολίκια τους στον Όλυμπο, να ανασυγκροτηθούν και να πολεμήσουν. Φοβερές και τρομερές μάχες δόθηκαν τότε. Από τον Κοκκινοπηλό, την Καρυά και ως και την Ραψάνη ακόμη, οι καπεταναίοι είχαν αφανίσει τους Αρβανιτάδες. Σχεδόν όλα τα χωριά είχαν ξεσηκωθεί.

Η Τσαριτσάνη προσέφερε βοήθεια με τον δικό της τρόπο.² Αυτή η μεγάλη τότε κωμόπολη, δεν ήταν μόνο πολιτιστικό κέντρο. Υπήρξε ένα πανίσχυρο οικονομικό κέντρο, όλης της

επαρχίας, που διοχέτευε όλα τα απαραίτητα υλικά, τρόφιμα και πολεμικό υλικό στους αγωνιστές του Ολύμπου. Οι Αρβανίτες, με αρχηγό τον Μπεκήρ Αλή δεν άργησαν να καταλάβουν το ρόλο της Τσαριτσάνης. Έτσι, κατά τη διάρκεια παζαριού, κύκλωσαν την περιοχή και συνέλαβαν όλους τους άντρες. Οι γυναίκες, όμως, όπως και των υπολοίπων χωριών, ήταν ελεύθερες. Όταν ο Μπεκήρ Αλή συνέχισε την εκστρατεία του στα χωριά του Ολύμπου ήρθε αντιμέτωπος με τις γυναίκες των οικισμών! Δυστυχώς δεν έχουμε πλούσια βιβλιογραφία που να περιγράφει με λεπτομέρεια αυτές τις συμπλοκές. Συμπλοκές υπήρξαν, όμως, καθώς οι γυναίκες χρησιμοποίησαν τα όπλα των ανδρών για να αμυνθούν. Η αντίστασή τους μάλιστα, στα ταμπούρια του Ολύμπου, ήταν τέτοια, που ο Μπεκήρ Αλή ζήτησε συμβιβασμό.

Αρχηγός των γυναικών ήταν η Αικατερίνη Γκουλιαλή και υπαρχηγός η Κρυστάλλω Παλιγιάννη. Τις προτάθηκε ότι, αν αφήναν τα όπλα τους, θα αφήνονταν ελεύθερες. Η αρχηγός δεν πίστεψε την πρόταση και προσπαθώντας να κερδίσει χρόνο αντιπρότεινε να ορκιστούν στον χότζα. Ο χότζας όμως είχε έδρα στην Ελασσόνα. Ωσότου να στείλουν να τον φωνάξουν, οι γυναίκες που μάχονταν βρήκαν χρόνο να διαφύγουν προς τον κάμπο της Λάρισας. Οι Αρβανίτες λύσσαξαν με αυτήν την εξέλιξη. Οι γυναίκες τότε του Ολύμπου, όχι μόνο τους πολέμησαν, αλλά διέφυγαν κιόλας. Οι Αρβανίτες ξέσπασαν την οργή τους όπου μπορούσαν. Κατέλαβαν πολλές περιοχές κι εγκαταστάθηκαν στην Καρυά. Τον χειμώνα του 1792 η δράση των κλεφταρματολών περιορίστηκε. Ο φοβερός και τρομερός **Νικοτσάρας**

τράβηξε προς τα παράλια της Λάρισας, προς το Τζαγέζι και την Καρύτσα, έχοντας κατά νου περίτρανα σχέδια.

ΠΗΓΕΣ:

1. «Οι κλεφταρματολοί του Ολύμπου- Νικοτσάρας», Αλέξανδρου Κελέση, εκδ. Χάρτος, Ελασσόνα, 2007², σελ. 30, στ.17.
2. ό.π., σ. 31-32, στ. 24.

ήρεμη δύναμη η εικόνα σου αγκικώντας

ήρεμη δύναμη η εικόνα σου,
αγκικώντας
το τέλος της μπόρας στο άκουσμα
της βροχής βάθος η ματιά
χαμόγελο καθαρό μεφώς
χαράζει στο πρόσωπο
μορφή εγκράτειας απτών χειλιών

οι άκρες μευ ..σύν το πρόσημο
στην αγγελία φυσιογνωμία
πλέον είνΗ σκέψη
λόγια γραφής ματιά.. σταποτύπωμα εικόνα
ο τίτλος ευαΓΓελία

Γιώργος Μόκας

Ονοματολογία δασκάλων στη Σχολή Τσαριτσάνης πριν και μετά την επανάσταση του 1821....

Η Οικονόμειος Σχολή στην Τσαριτσάνη κατατάσσεται απ' τους ειδικούς στις πιο συγκροτημένες και ανώτερες της εποχής πάνω ακόμα κι απ' αυτές των Ιωαννίνων, πόλη που ήταν πρώτη στα γράμματα.

Φυσικά, η παραπάνω διαπίστωση δεν είναι σε καμία περίπτωση υπερβολή, αφού, τόσο οι δάσκαλοι, όσο και οι μαθητές της Οικονόμειου, ηγήθηκαν αργότερα των πιο φημισμένων Σχολών της εποχής, όπως, για παράδειγμα, του Φιλολογικού Γυμνασίου της Σμύρνης, του οποίου ιδρυτές υπήρξαν ο Κ. Κούμας και οι αδερφοί Οικονόμου, Στέφανος και Κωσταντίνος.

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με την απαρίθμηση των ονομάτων των δασκάλων της σχολής, με ημερομηνίες, όπου μνημονεύονται στις ιστορικές πηγές.

Πρώτος διδάσκαλος θεωρείται ο Νικόλαος Πεταλάς (1690) και ακολουθούν:

- Χρύσανθος Κολούρης ή Κούλουρης (169... - 1725),
- Σεβαστός Λεοντιάδης (1726-1728),
- Αθανάσιος Θέμελης (1729-1764),
- Χρύσανθος ο Κερκυραίος (1765-....),
- Κυριάκος Οικονόμος (.....-.....),
- Ιωάννης Πεζαρός.....(.....-1776),
- Γεώργιος Κουρσοβιτζινός (1776-1785),
- Κωσταντίνος Ζαχαρόπουλος (1785-1790),
- Ιερομόναχος Ματθαίος Τυρναβίτης (1790-1795),
- Ιερομόναχος Γερμανός Σπαρμιώτης (1795-1798),
- Κ. Κούμας (1798-1802),
- Γερμανός Σπαρμιώτης (1802-1805),
- Κ. Οικονόμου (1805-1807),
- Ιερέυς Σωτήριος ο Στάικου (1808-1812),
- Ιεροδιάκονος Διονύσιος (1813-1825).

Το ίδιο έτος η σχολή κλείνει και ξανανοίγει μετά από εράνους και εισφορές, κυρίως εύπορων συμπατριωτών, ανώνυμων κι επώνυμων, όπως ο έμπορος Δημήτρη Καλογιάννης.

Δάσκαλοι μετά την επανάσταση ήταν οι:

- Ευστράτιος (1838-1856),
- Μοναχός Γεώργιος (1857-1861),
- Σταύρος Βαρβάκης (...-.....),
- Φίλιππος Θέμελης ή Θεμελής (...-.....),
- Παπαγιαννάκης Ζήτρος Οικονόμος (.....-.....),
- Αναστασιάδης Αθανάσιος (1884-1899),
- Σακελλαρόπουλος Πολύκαρπος (1899-1903),
- Φέκας Στέφανος (1903-1913) ο οποίος υπήρξε κι ο τε-

του **Βασίλη
Ζαρζώνη**
φιλόλογου, συγγραφέα

λευταίος σχολάρχης της Οικονόμειου Σχολής.

Οι περισσότεροι δάσκαλοι της σχολής ήταν απόφοιτοι της Θεολογικής Σχολής Χάλκης, όπου σπούδασαν σαν υπότροφοι του Κληροδοτήματος του Κ. Οικονόμου. Φυσικά, στην ίδια σχολή, την ίδια περίοδο δίδαξαν κι άλλοι πολλοί γραμματοδιδάσκαλοι, συνδιδάσκαλοι η υποδιδάσκαλοι, αφού στην Τσαριτσάνη λειτουργούσαν σχολεία όλων των βαθμίδων. Στη σύντομη, όμως, έρευνά μας επιλέξαμε να αναφερθούμε στα μεγαλύτερα ονόματα της εποχής και τις πιο σημαντικές προσωπικότητες.

Ευχαριστώ θερμά τους υπεύθυνους της βιβλιοθήκης της Ι. Μ. Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους, που κατά το παρελθόν είχαν την καλοσύνη να μου επιτρέψουν να μελετήσω τίμημα του αρχείου τους που αφορά τα σχολεία της Θεσσαλίας πριν και μετά την Τουρκοκρατία. Εκφράζω ιδιαίτερα την ευγνωμοσύνη μου στο μακαριστό ιερομόναχο π. Σάββα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ: Η Πρώτη γραπτή μαρτυρία σχετικά με τ' όνομα της μαρτυρικής και πολύπαθης πλην συμπαθέστατης Τσαριτσάνης ανάγεται στο 1336 μ.χ., όπου, σε ένα χρυσόβουλο της Ι. Μ. Παναγίας Ολυμπιώτισσας, γίνεται λόγος για ένα μοναστηριακό χωριό, Στάριστα, το οποίο οι ερευνητές υποθέτουν πως είναι η Τσαριτσάνη. Στην επίσημη αλληλογραφία, αλλά και σε συμβολαιογραφικές πράξεις της τουρκοκρατίας, αναφέρεται ως Κιλισαλή, δηλαδή, πόλη των εκκλησιών. Όμως, τελικά

επικράτησε η Σλαβική ονομασία Τ σ α ρ ι τ σ ά ν η, γιατί κατά μια έννοια η λέξη σημαίνει βασιλοχώρι και φυσικά αυτό είναι αρκετά κολακευτικό.

Για όσους επιθυμούν να γνωρίσουν πολλαπλές ετυμολογικές προσεγγίσεις για το όνομα του οικισμού, σας παραπέμπω στη δημοσίευση του κ. Κάστα Σπανού στην Εφημερίδα «Ελευθερία», στις 17-10-2018.

ΠΗΓΕΣ:

- Ι.Α. Λεονάρδου, *Νεώτατη της Θεσσαλίας Χωρογραφία*, Βουδαπέστη 1836.
- Π. Αραβαντινού, *Βιογραφική Συλλογή λόγιων της Τουρκοκρατίας*, Γιάννενα 1960.
- Αχ. Λαζάρου, *Γλυκοχάραμα Νεοελληνικής Παιδείας*, Πειραιάς, 1965
- Ε. Σκουβάρα, *Ολυμπιώτισσα*, Ε. Αθήνα 1967.
- Επιστολές Ελάσσονος Παρθενίου και Οικονόμου Κυριακάκη, 18.10.1798
- Επιστολή κ. Ζαχαροπούλου στον Κ. Κούμα.... 14.10.1798

ΑΡΑΒΕΣ Ή ΑΒΑΡΟΥΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ο ΕΝ ΒΟΥΝΑΙΝΟΙΣ; (ΝΕΑ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ)

Οπως είναι γνωστό, ο άγιος Νικόλαος ο εν Βουναίνη έγινε ευρύτερα γνωστός με την διδακτορική διατριβή του Δημ. Ζ. Σοφιανού, το 1972.¹ Σύμφωνα με τον Βίο του, ο ταξίαρχος Νικόλαος στάλθηκε, πριν από το 902 μ.Χ. ή 901 μ.Χ., από τον αυτοκράτορα Λέοντα ΣΤ΄ τον Σοφό, στη Λάρισα και ανέλαβε την αρχηγία ενός στρατιωτικού τμήματος. Για την εδώ παραμονή του, δεν υπάρχουν σχετικές πληροφορίες. Αναφέρεται όμως ότι, στις μέρες της διοίκησής του, το 901 μ.Χ. ή 902 μ.Χ., σημειώθηκε μία εχθρική εισβολή στην περιοχή της Λάρισας.

του Κώστα
Σπανού
συγγραφέα
εκδότη του περιοδικού
«Θεσσαλικό Ημερολόγιο»

Όπως αναφέρει στη διατριβή του ο Σοφιανός, «το σπουδαιότερο πρόβλημα, το οποίο παρουσιάζει ο Βίος του αγίου Νικολάου του Νέου, είναι ο καθορισμός της προελεύσεως και εθνικότητας των εν αυτό μνημονευομένων βαρβάρων κατά της Λαρίσης και των περιχώρων αυτής».² Στο κείμενο του αρχικού *Μαρτυρίου*, όπως και στην διασκευή του, του 11ου-12ου αιώνα, του πρεσβυτέρου Αχαϊκού, οι εχθροί αναφέρονται ως Αβάρεις: «(...) Οί αίμοβόροι Αβάρεις, οί χείρους θηρίων, οί τήν κοινήν άγνοοῦντες φύσιν, οί άγριοι κύνες, καθ' ήμῶν έπιστρατεύσαντες, διάρπαγμα τά ήμέτερα πεποιήκασιν».¹⁰

Όπως είναι γνωστό, οι Άβαροι, μετά την ήττα τους κατά την πολιορκία της Κωνσταντινούπολης, το 626 μ.Χ., έπαψαν να ενοχλούν την βυζαντινή αυτοκρατορία και γι' αυτό δεν μνημονεύονται στις βυζαντινές πηγές. Επομένως, **καταλήγει ο Σοφιανός**, στην εποχή του Λέοντα ΣΤ΄ του Σοφού (886-912 μ.Χ.), δεν υπήρχαν πια Άβαροι και αυτοί, **που εισέβαλαν στη Λάρισα, το 901 μ.Χ. ή 902 μ.Χ., είναι Άραβες**. Είναι γνωστό, βεβαίως, ότι οι Άβαροι συγχέονται με τους Άραβες στα χειρόγραφα από τον 10ο αιώνα και εξής, όπως επίσης ότι, ως Άβαροι, αναφέρονται από τους βυζαντινούς συγγραφείς οι Ούννοι και οι Σλάβοι (Αβαροσλάβοι), την εισβολή των οποίων θεωρεί άπιθανη. Στο ότι οι εισβολείς ήταν Άραβες συνηγορεί, κατά τον Σοφιανό, η αναφορά περί αλλοθρήσκων.³

Την ταύτιση των Αβάρων με τους Άραβες απορρίπτει η Άννα Αβραμέα, η οποία ασχολήθηκε με την βυζαντινή Θεσσαλία, για τους εξής λόγους:

α) Οι επιδρομές των Αράβων στον ελλαδικό χώρο, κατά την εποχή αυτή, περιορίζονταν στα παράλια μέρη.

β) Εάν προχώρησαν στο εσωτερικό της Θεσσαλίας, θα το έκανε μία ολιγάριθμη ομάδα, αποσπασμένη από τον πειρατικό στόλο, και, επομένως, δεν δικαιολογείται η καταστροφή της Λάρισας από αυτούς.

γ) Η τακτική των πειρατών ήταν ο αιφνιδιασμός, ενώ, στο αρχικό *Μαρτύριον* του αγίου, αναφέρεται ότι η επιδρομή αναμενόταν: «τότε...καταιγίς τήν Ρωμαιών έκάλυπτε γῆν»⁴ και «τήν Έσπέραν οί Αβάρεις έλhiζοντο».⁵ Επίσης, στη διασκευή του *Μαρτυρίου*, του Αχαϊκού, αναφέρεται ότι «καί μηνύεται τῷ βασιλεῖ ως παρά τοῦ άβαρικοῦ έθνους πορθεῖται καί ληίζεται τά έσπέρια».⁶

δ) Ο Νικόλαος στάλθηκε στη Θεσσαλία για να αντιμετωπίσει

την βαρβαρική επιδρομή, όπως προκύπτει από την αναφορά στην προαναφερόμενη διασκευή του *Μαρτυρίου* «οι προς ουδεμίαν πόλιν σταλέντες, αλλ' επί πολλάς ήδη παρά βασιλέως και χώρας και τόπους».⁷

ε) Οι κάτοικοι, διαφεύγοντες πριν από την εισβολή, βρήκαν καταφύγιο στα νησιά: «ους δε πάλιν ρωγμαί γης και νήσοι και θάλαττα διεσώσατο».⁸ Εάν, λοιπόν, οι εισβολείς ήταν Άραβες, τα πλοία των οποίων ήταν αγκυροβολημένα στον Παγασητικό Κόλπο, πώς έγινε δυνατή η μετάβαση των Λαρισαίων στα νησιά;

Για τους παραπάνω πέντε λόγους, η Αβραμέα συνάγει το συμπέρασμα ότι δεν πρόκειται για μία πειρατική επιδρομή, αλλά για μία εκστρατεία διά ξηράς,⁹ όπως άλλωστε αναφέρεται στο αρχικό

Μαρτύριον: «οί άγριοι κύνες, καθ' ήμῶν έπιστρατεύσαντες».¹⁰

Στον θεσσαλικό χώρο αναφέρονται δύο εισβολές των Αράβων:

α) Το έτος **896 μ.Χ.** Όπως αναφέρει ο Γεώργιος Μοναχός, όταν απεβίωσε ο πατριάρχης Αντώνιος και τον διαδέχθηκε ο Νικόλαος Μυστικός (895-906 μ.Χ.),¹¹ τότε «*παρελήφθη δέ τό κάστρον ή Δημητριάς, ή έν τῷ θέματι τῆς Έλλάδος, υπό Δαμιανοῦ τοῦ Άγαρηνοῦ*».¹²

β) Το **902 μ.Χ.** Ο Ιωάννης Καμενιάτης, εξιστορώντας την άλωση της Θεσσαλονίκης αναφέρει και τα εξής: «*Δημητριάς γάρ οὔτω καλουμένη τῆς Έλλάδος έτέρα πόλις, οὔ μακράν ήμῶν άπωκισμένη, πολλῶ πλήθει τῶν οίκτητόρων καί τοῖς άλλοις οἷς μέγα καυχῶνται πόλεις τῶν έγγιστα υπεрайρομένη, οὔ πρό πολλοῦ της ήμῶν άλώσεως έργον έγένετο τῶν βαρβάρων. Πολιορκηθεῖσα γάρ ως μικροῦ δεῖν πάντας τῶν υπ' αὐτήν έν μαχαίρα πεσεῖν (...)*».¹³

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΠΗΓΕΣ:

1. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *Άγιος Νικόλαος ο εν Βουναίνη. Ανέκδοτα αγιολογικά κείμενα. Ιστορικά ειδήσεις περί της μεσαιωνικής Θεσσαλίας (I' αιών)*, διατριβή επί διδακτορία, Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου, εν Αθήναις 1972.

2. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 104.

3. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 109.

4. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 141, στ. 68-70.

5. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 141, στ. 83-84.

6. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 154, στ. 82-83.

7. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 154, στ. 100-101.

8. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 154, στ. 78-79.

9. Άννα Αβραμέα, *Η Βυζαντινή Θεσσαλία μέχρι του 1204*, διατριβή επί διδακτορία, εν Αθήναις 1974, 89-92.

10. Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, *ό. π.*, σ. 141, στ. 71.

11. Μανουήλ Ι. Γεδεών, *Πατριαρχικοί Πίνακες*, Αθήναι 1996², 202-203.

12. Γεώργιος Μοναχός Χρονογράφος, 860, 22. Ο Συνεχιστής του Θεοφάνη (364,16) αναφέρει ότι η πόλη καταλήφθηκε υπό των Αγαρηνών.

13. Ιωάννης Καμενιάτης, *Εις την άλωσιν της Θεσσαλονίκης*, 14' βλ. την μετάφραση του έργου, με εισαγωγή και σχόλια του Εύδοξου Τσολάκη, στις εκδόσεις Κανάκη, Αθήνα 2000, 50-51 και σημ. 17. Επίσης, Ιωάννης Ε. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία Βυζαντινού Κράτους, τ. Β', Ιστορία Μέσης Βυζαντινής Περιόδου (565-1081)*, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1987,² 323' Απ. Παπαθανασίου, «Έτος από Χριστού 896. Η καταστροφή της Δημητριάδας από σαρακηνούς πειρατές», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο*, 19 (Λάρισα 1991) 81-95.

Το τριαντάφυλλο των Μποτσαράιων: Κατερίνα-Ρόζα Μπότσαρη

Όπως αναφέραμε ο Μάρκος με την Χρυσούλα Καλόγηρου έκανε πέντε παιδιά: την Ελένη (πέθανε στους πρώτους της μήνες), τον Δημητράκη (1815), την Βασιλική (1818), την Αναστασία (1820) και τελευταία την Κατερίνα (1822)...

του **Γιάννη Δαρή**
θεολόγου
αστυνομικού

Πληροφορίες έχουμε για τον Δημήτρη (1825-1871... Στρατιωτικός, πολιτικός και Υπουργός Στρατιωτικών)... την Βασιλική (1828) σύζυγος του οπλαρχηγού και πολιτικού, Χρυσάνθου Σισίνη) και φυσικά για την Κατερίνα... Η Κατερίνα Μάρκου Μπότσαρη γεννήθηκε το 1822 (κατά άλλους το 1820) στον Κακόλακκο Πωγωνίου...

Με το ξέσπασμα της επανάστασης, ευρισκόμενη στα Ιωάννινα, αιχμαλωτίστηκε μαζί με άλλες γυναίκες και μεταφέρθηκε από τις αρχές σε μακρινό έδαφος της ευρωπαϊκής επικράτειας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στη Δράμα όπου ήταν το Σεράι του Μαχμούτ Πασά Δράμαλη... Κατά την αιχμαλωσία τέθηκε υπό την προστασία Οθωμανών γυναικών των ανώτερων κοινωνικών τάξεων. Μάλιστα, μια από αυτές φέρεται να προσπάθησε να την υιοθετήσει...

Τελικά όμως ο Μάρκος Μποτσαρης καταφερε έπειτα από ανταλλαγή αιχμαλώτων, να ελευθερώσει... αυτήν, τα τρία αδελφια της και τη μητέρα της και να τους στείλει στη Ανκόνα της Ιταλίας, όπου, με τη βοήθεια της εκεί ελληνικής κοινότητας και της ελληνικής εκκλησίας, μπόρεσαν να επιζήσουν και να μάθει η Κατερίνα τα πρώτα της γράμματα... Εκεί ήταν που την αποκάλεσαν πρώτη φορά Ρόζα, επειδή ήταν γελαστή και όμορφη σαν λουλούδι, σαν μισάνοικτο μπουμπούκι από τριαντάφυλλο, όπως γράφτηκε...

Στα μέσα της επανάστασης επέστρεψαν και εγκαταστάθηκαν στη αγγλοκρατούμενη τότε Κέρκυρα κι αργότερα στη Ζάκυνθο, όπου είχε ως δάσκαλο τον Γεώργιο Τερτσέτη (τον μετέπειτα ήρωα δικαστή στη δίκη του Κολοκοτρώνη)...

Επειτα στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος...

Τέλη της δεκαετίας του 1820 επέστρεψε κι έμεινε στο Μεσολόγγι και λίγο αργότερα στην Αθήνα, στην Πλάκα. Ο Αμερικανός παπάς Χιλλ ζήτησε και την πήρε στο μόλις ιδρυθέν σχολείο του στην Πλάκα τιμής ένεκεν χωρίς δίδακτρα, ως κόρη του ήρωα Μπότσαρη. Στο σχολείο αυτό φοιτούσε με κορίτσια πλουσίων οικογενειών της τότε Αθήνας. Δασκάλα της στα γαλλικά και η Δούκισσα ντε Μαρμπούα (της Πλακεντίας).

Εκεί, τέθηκε υπό την προστασία της βασίλισσας Αμαλίας, η οποία της έδωσε τον τίτλο της πρώτης «κυρίας επί των τιμών» της βασιλικής αυλής (προς τιμήν η βασίλισσα είχε ως «κυρίες των τιμών», κόρες ηρώων... Εκτός της Κατερίνας Μπότσαρη.. είχε την Ελένη Καραϊσκάκη- Δεληγιάννη, κόρη Γεωργίου.. την Φωτεινή Κολοκοτρώνη-Τζαβέλα, κόρη Φώτου Τζαβέλα, σύζυγο του Γενναίου-Ιωάννη Κολοκοτρώνη και φυσικά νύφη του "Γέρου

του Μωριά" ... όπως και άλλες)...

Με αυτή την ιδιότητα, συμμετείχε ως ακόλουθος της Αμαλίας στις επίσημες επισκέψεις της βασίλισσας στις βασιλικές αυλές των διαφόρων κρατών της Ευρώπης...

Το 1844, τιμήθηκε από τον βασιλιά της Βαυαρίας, Λουδοβίκο Α΄ με χρυσό σταυρό ενώ κατά την παραμονή της εκεί απέσπασε τον θαυμασμό της κοινής γνώμης για την ομορφιά της αλλά και για το γεγονός πως ήταν κόρη του φημισμένου αγωνιστή Μάρκου Μπότσαρη...

Παράλληλα, φιλοτεχνήθηκε από τον Γερμανό ζωγράφο, Γιόζεφ Καρλ Στίλερ, πορταίτο της, το οποίο σήμερα βρίσκεται στο ανάκτορο Νύμφενμπουργκ του Μονάχου, στην επονομαζόμενη "Πινακοθήκη των Καλλονών"...

Το πρόσωπο της εν συνεχεία αποτυπώθηκε σε μεγάλο αριθμό αντικειμένων, όπως σε κοσμήματα, μαντήλια, σερβίτσια από πορσελάνη και σε άλλα αντικείμενα καθημερινής χρήσης.

Το 1856 προς τιμήν της ένα τριαντάφυλλο με έντονο λευκό χρώμα που καλλιεργήθηκε στη Δαμασκό πήρε το όνομα της (Rose Botzaris).

Έτσι το όνομα της έμεινε στην αιωνιότητα συνδεδεμένο με την ομορφιά της, την αγνότητα του χαρακτήρα της και του ηρωικού ονόματος του πατέρα της.

Η Αικατερίνη παντρεύτηκε τον στρατιωτικό Γεώργιο Καρατζά, με τον οποίο απέκτησε τέσσερα παιδιά, δύο από τα οποία πέθαναν σε νεαρή ηλικία... Ο θάνατος των παιδιών της την οδήγησε σε μελαγχολία και πέθανε σε ηλικία 57 ετών στην Αθήνα...

Το ίδιο έτος πέθανε και η Αμαλία, που κατά σύμπτωση είχαν γεννηθεί και την ίδια χρονιά...

Η Κατερίνα-Ρόζα Μπότσαρη... και στο Παλάτι αλλά και στην καθημερινή της ζωή, προς τιμήν του θρυλικού ήρωα πατέρα της, του Σουλιώτη Μάρκου Μπότσαρη, ήταν ενδεδυμένη πάντα με την παραδοσιακή φορεσιά των Σουλιωτισσών...

Η απaráμιλλη ομορφιά της, το αποφασιστικό αλλά και μελαγχολικό βλέμμα της.. δήλωνε διαχρονικά τον ηρωισμό των Σουλιωτισσών μαχητριών... αλλά και τον πονο για τον χαμό

του πατέρα της (ταυτόχρονα και των παιδιών της) και τον ξεριζωμό των Σουλιωτών από την πατρίδα τους...

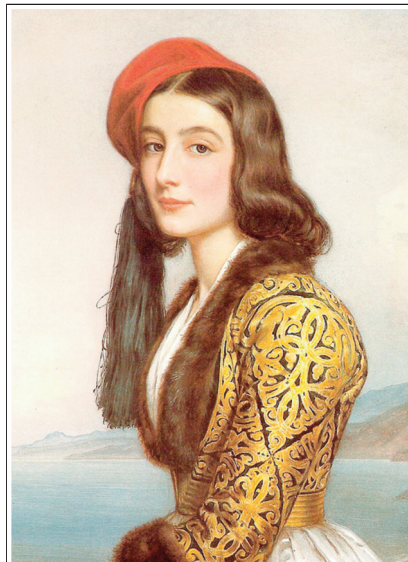
Η επίσημη ενδυμασία που χρησιμοποιούσε την εποχή που ζούσε στην βασιλική αυλή της Αμαλίας, φυλάσσεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Ελλάδος...

ΠΗΓΕΣ:

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, τεύχος 138, Φεβρουάριος 2008, σελ. 11.

Ιωάννου Αρσένη, Ποικίλη Στοά - Εθνική εικονογραφημένη επετηρίς, Εστία, Αθήναι 1881, σ. 247.

Ποικίλη Στοά - Εθνική εικονογραφημένη επετηρίς, 1881, σ. 247 - 248.

Η Σμύρνη μάνα καίγεται

14η Σεπτεμβρίου: ημέρα εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό κράτος

«Ενθυμήματα Ζωής» από το ημερολόγιο αιχμαλώτου Ιωάννη Φακή

Σύμφωνα με τον Νόμο 2645 της 13ης Οκτωβρίου 1998, «ορίζεται η 14^η Σεπτεμβρίου κάθε έτους ως ημέρα εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το Τουρκικό κράτος».

Η σχετική εισηγητική έκθεση των Βουλευτών Γ. Χαράλαμπος, Γ., Διαμαντίδη και Γ. Καψή στην πρόταση του παραπάνω νόμου (12 Μαΐου 1997) μεταξύ άλλων υπογράμμιζε τα εξής: «Η κατάρρευση των ελληνικών δυνάμεων το 1922 στη Μικρά Ασία, οι σφαγές, οι λεηλασίες και η προσφυγιά που ακολούθησαν, αποτελούν το αποκορύφωμα μιας συστηματικής προσπάθειας εξόντωσης του ελληνικού στοιχείου από τα χώματα της Μικράς Ασίας, που έβαλε τέρμα στην τρισχιλιετή παρουσία του στην πέραν του Αιγαίου Ελλάδα, μια περιοχή όπου αναπτύχθηκε η ωριμότερη φάση του ελληνικού πολιτισμού.

Μια διαδρομή πολιτισμού που ξεκίνησε με τον Όμηρο, τον Ηρόδοτο, το Θαλή, πέρασε στο χριστιανικό ελληνισμό με το Βασίλειο, το Γρηγόριο, τον Ιωάννη και έκλεισε με το Σεφέρη και το Βενέζη. Μια διαδρομή που άντεξε σε Πέρσες, Ρωμαίους, Σελτζούκους και Οθωμανούς, μόνο με ολοκληρωτικό ξεκλήρισμα μπορούσε να διακοπεί και να επιτρέψει τη δημιουργία τουρκικού εθνικού κράτους, σε ένα γεωγραφικό χώρο που μεγαλούργησε η ιδέα του πολυεθνικού κράτους, με ελληνική κουλτούρα και συνείδηση....

Την τερατώδη αυτή γερμανική σύλληψη πρώτοι οι Νεότουρκοι ανέλαβαν να κάνουν πράξη. Και κοντά στις βάρβαρες ασιατικές μεθόδους του βίαιου εξισλαμισμού, του γενιτσαρισμού και των κατά τακτά διαστήματα φυλετικών εκκαθαρίσεων ήρθε να προστεθεί η τευτονική ψυχρή μεθοδικότητα με τη λειτουργία των περίφημων ταγμάτων εργασίας. Η διαδρομή Αιγαίο- Πόντος- Αρμενία- Συρία αποτέλεσε την τακτική εκδρομή των παππούδων μας, που οδήγησε στη δραματική μείωση του ανδρικού πληθυσμού. Μέσω των ταγμάτων εργασίας εξοντώθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες σε μια εθνική γενοκτονία, εφάμιλλη των Αρμενίων, την ίδια ακριβώς εποχή. Η νίκη του Κεμάλ, που υλοποιεί τις καινοφανείς ιδέες του Παντουρκισμού και την αφομοίωση των εθνοτήτων μέσα στην ιδέα του τουρκισμού, δίνει φτερά τους άτακτους συμμορίτες που επιδίδονται σε μια πρωτοφανούς αγριότητας σφαγή του ελληνικού στοιχείου στη Μικρά Ασία, κάτω από το αδιάφορο βλέμμα της «πολιτισμένης Δύσης» και των «συμμάχων» μας.

Και κλείνει ο ιστορικός κύκλος του Ελληνισμού στην περιοχή

της Δρ Ευαγγελία Ράπτου

Μεταδιδακτορική
Ερευνήτρια
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Τ. Ε.Π.Α.Ε.Σ.

της Μικράς Ασίας μετά τρεις χιλιάδες χρόνια. Ενάμισι εκατομμύριο πρόσφυγες μπολιάζουν την πατρίδα με το δυναμισμό και την προοδευτικότητα που κουβαλάνε. Πεντακόσιες χιλιάδες νεκροί μένουν πίσω, θύματα μιας από τις πιο συστηματικές εκκαθαρίσεις που γνώρισε η παγκόσμια ιστορία. Εκατοντάδες χιλιάδες, είτε με τη βία είτε για να διασωθούν, τουρκεύουν στις δύσκολες ημέρες, δημιουργώντας το υπαρκτό σήμερα στην Τουρκία κομμάτι των με ελληνική συνείδηση «κρυπτοχριστιανών».

Αυτό το κομμάτι της ιστορίας μας, σημαντικό όσο λίγα, υπάρχει μια τάση να υποβαθμίζεται, λες και δημιουργεί ενοχές. Η ραχοκοκαλιά του ελληνικού πολιτισμού εξαφανίζεται μαζί με τις παραδόσεις και μια τρισχιλιετή καρποφόρα ελληνική παρουσία, χωρίς καμία προσπάθεια να διασωθεί.

Η ελληνική ιστορία κινδυνεύει να διασωθεί άπληρη, χωρίς την οικουμενική διάσταση της, που είναι η αποθέωση του ελληνικού πνεύματος, και μόνο η δραστηριότητα μερικών προσφυγικών σωματείων προσπαθεί απεγνωσμένα να κρατήσει άσβεστη τη μνήμη. Και μνήμη δεν σημαίνει αλυτρωτισμό, αλλά πάνω από όλα σημαίνει σεβασμό στα πάτρια, στην ιστορική αλήθεια και τις παραδόσεις μας, που είναι όχι μόνο ελληνική κληρονομιά, αλλά κληρονομιά του παγκοσμίου πνεύματος.

Για να υπάρξει σεβασμός στην ιστορική μνήμη.

Για να καταδικαστούν οι ευρωπαϊκής έμπνευσης και τουρκικής εκτέλεσης θηριωδίες που καθιέρωσαν στον αιώνα μας τη λογική των εθνικών εκκαθαρίσεων, που παρά τα όσα θα πίστευε κανείς την είδαμε να ξαναζωντανεύει στις μέρες μας.

Για να απαξιωθούν για το μέλλον τέτοιες πολιτικές.

Για να σωθεί η μνήμη των αδελφών μας που αποτέλεσαν θύματα της τουρκικής θηριωδίας».¹

Πριν από εννέα χρόνια, το 2012 εκδόθηκαν τα «Ενθυμήματα Ζωής» του Κρανιώτη Ιωάννη Φακή, που έζησε σε όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, 1900-1997 και βίωσε όλα τα συνταρακτικά πολιτικά και πολεμικά γεγονότα, μεταξύ των οποίων τη γενοκτονία των Ελλήνων της Μικράς Ασίας, που κατέχει καίρια θέση και στη ελληνική ιστορία και στη μνήμη του συμπατριώτη μας.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΠΗΓΕΣ:

1. <https://www.sansimera.gr/worldays/306>. Φακής, Ι. Ενθυμήματα ζωής. Επιμέλεια: Απόστολος Ι. Φακής. Διάδραση, Αθήνα., 2012. ΤΟ ΠΕΡΙΜΕΝΩ ΑΠΟ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η ΜΕΤΑΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

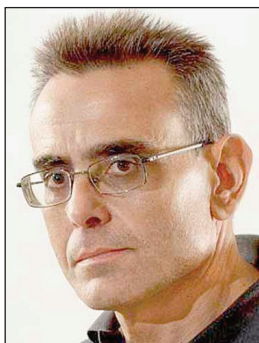
Εκπαιδεύοντας ανθρώπους σε ένα ραγδαία εξελισσόμενο κόσμο

Μόλις που είχαν γίνει αισθητές οι συνέπειες από την αστικοποίηση στην χώρα μας, όταν οι εξελίξεις που επιβάλει ο μεταβιομηχανικός κόσμος άρχισαν να απαιτούν νέες προσαρμογές. Η μεταβιομηχανική ή μεταμοντέρνα εποχή, όπως ονομάζεται, είναι η εποχή μας και η εποχή που θα ζήσουν τα παιδιά μας. Βασικά της χαρακτηριστικά είναι οι ραγδαίες εξελίξεις σε όλους τους τομείς (κάθε φορά που αναφερόμαστε σ' αυτήν χρειάζονται καινούργια παραδείγματα, π.χ. κλωνοποίηση, τεχνητή νοημοσύνη) και η αφθονία των διαθέσιμων πληροφοριών. Ο συνδυασμός: α) της διάλυσης του υποστηρικτικού δικτύου που παρείχε η παραδοσιακή κοινότητα· β) της ραγδαίας εξέλιξης σε όλους τους τομείς· και γ) της δυνατότητας άπειρων επιλογών και της γεωμετρικής αύξησης της πληροφόρησης, αυξάνει κατακόρυφα την πολυπλοκότητα των κοινωνιών μας, με άμεσο κίνδυνο κοινωνικής αποδιοργάνωσης.

Σήμερα η Κοινότητα σαν βασικό υποστηρικτικό πλαίσιο δεν υπάρχει για τους περισσότερους από εμάς, αλλά, και όπου υπάρχει με την παραδοσιακή της δομή, βιώνεται σαν ένας θεσμός περιοριστικός. Παράλληλα συνειδητοποιούμε ότι δεν μπορούμε να ζήσουμε ολομόναχοι. Έτσι θεωρούμε ότι η βασική κοινωνική μονάδα στον κόσμο του 2000 είναι το **Άτομο - Μέλος Ομάδας**, δηλαδή το άτομο, που συνειδητά συμβάλλει στην ανάπτυξη και λειτουργία ομάδων, μέσα από τις οποίες εκπληρώνει τους στόχους του (οικογένεια, φιλικός κύκλος, επαγγελματικές ομάδες, εκπαιδευτικές ομάδες, ψυχαγωγικές ομάδες). Σήμερα αν αδρανήσουμε και γίνουμε παθητικοί, υπάρχει φόβος να βιώσουμε φοβερή μοναξιά και πλήρη αποδιοργάνωση. Και είναι σημαντικό ότι εμείς οι Έλληνες γνωρίζουμε τις βασικές αρχές για την λειτουργία μιας ομάδας, δηλαδή την αξία της αλληλεξάρτησης, της αλληλοϋποστήριξης και της εμπιστοσύνης, γιατί χάρις στις αρχές αυτές επιζήσαμε 5000 χρόνια. Έτσι σαν βασική αξία στον κόσμο του 2000 προβάλλει η **Αυτονομία μέσα από την αλληλεξάρτηση**. Η έννοια της Αυτονομίας δεν ταυτίζεται με την Ανεξαρτησία. Ανεξάρτητος είναι αυτός που προσπαθεί να επιζήσει μόνος και βλέπει ανταγωνιστικά όλους τους άλλους, ενώ αυτόνομος είναι αυτός που συνειδητά επιλέγει με ποιους θα αναπτύξει αλληλεξάρτηση, ποιών ομάδων την λειτουργία θα δεσμευτεί καθарά να υπηρετήσει.

Η Οικονομία σήμερα στηρίζεται στην **Τεχνολογία** και στην **Πληροφορική**. Είναι σίγουρο ότι για κάθε θέμα υπάρχουν άπειρες διαθέσιμες πληροφορίες. Όποιος έχει πρόσβαση στην κατάλληλη πηγή πληροφοριών την κατάλληλη στιγμή, έχει και τις μεγαλύτερες πιθανότητες. Υπάρχει όμως ο κίνδυνος της σύγχυσης εξαιτίας υπερ-πληροφόρησης, ενώ και στην περίπτωση αυτή η παθητικότητα οδηγεί σε υπο-πληροφόρηση και αποτυχία. Έτσι είναι σημαντικό σήμερα να μπορούμε ενεργητικά να αναζητούμε και να επιλέγουμε την κατάλληλη πληροφόρηση στον κατάλληλο χρόνο.

Βασικός στόχος των περισσότερων ανθρώπων στην εποχή μας είναι η **ποιότητα ζωής**. Η επιβίωση είναι εξασφαλισμένη για πολλούς, ενώ για όλες τις ανάγκες μας έχουμε μεγάλο αριθμό επιλογών. Μελέτες στο εξωτερικό έχουν δείξει ότι ακόμη και περιθωριακά άτομα, που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, στοχεύουν όχι τόσο στην επιβίωση, αλλά στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους (πχ. όχι στην καλύτερη διατροφή, αλλά στην απόκτηση έγχρωμης τηλεόρασης). Ένα σημαντικό παράδειγμα για αυτά που όλοι οι γονείς βιώνουμε είναι το θέμα του επαγγελματικού προσανατολισμού των παιδιών μας. Στον

του Δρα **Ιωάννη Σιγάλα**
παιδοψυχιάτρου

παραδοσιακό χώρο τα παιδιά ακολουθούσαν επαγγέλματα προκαθορισμένα από την Κοινότητα και την οικογένεια τους (το επάγγελμα των γονιών ή σπουδές στην ξενιτιά για κοινωνική άνοδο όλης της οικογένειας). Τώρα γνωρίζουμε ότι τα κριτήρια που ισχύουν στις ημέρες μας, πχ. για να αποφύγει κάποιος την ανεργία, δεν είναι σίγουρο ότι θα ισχύουν μετά από είκοσι χρόνια, ενώ θα θέλαμε να μην επιδιώκει ένα παιδί να αποκτήσει ένα επάγγελμα μόνο για να εξασφαλίσει την επιβίωσή του, αλλά για να μπορεί να εκφράζει μέσα από αυτό και τις δημιουργικές του ανάγκες. Και βέβαια δεν είναι καθόλου καλή ιδέα να κατευθύνει κάποιος το παιδί του να ακολουθήσει το επάγγελμα που θα ήθελε ο ίδιος να είχε ακολουθήσει, αλλά δεν μπόρεσε, ή το επάγγελμα που ήταν επιτυ-

χημένο στην εποχή του.

Η Οικογένεια, όπως την γνωρίζαμε, υφίσταται ισχυρό κλονισμό στην εποχή μας. Στην δεκαετία του 1980 είχε βρεθεί ότι οι νέοι παντρεύονταν εξίσου συχνά με τους γονείς τους, αλλά χώριζαν πολύ συχνότερα. Τώρα το γεγονός αυτό ισχύει ακόμη, με τη διαφορά ότι ένας αριθμός νέων επιλέγει να συζεί χωρίς γάμο, ενώ θεωρεί το διαζύγιο σχεδόν δεδομένο. Εκτός από την πυρηνική οικογένεια βλέπουμε σήμερα και άλλες μορφές του βασικού αυτού κοινωνικού θεσμού, όπως την μονογονεϊκή ή την οικογένεια που προέρχεται από ανασύσταση διαλυμένων οικογενειών. Όμως όλοι έχουμε ανάγκη από μια οικεία σχέση μέσα στην οποία θα βρούμε συναισθηματική ασφάλεια, παραδοχή, τρυφερότητα. Για να γίνει δυνατό αυτό η λειτουργία του **Εμείς** παίζει βασικό ρόλο. Αλλά πριν από αυτό υπάρχει μια άλλη φάση ζωής για τους νέους ενήλικες, μια φάση που δεν χρειάστηκε να περάσουν οι γονείς τους και που από πολλούς θεωρείται προϋπόθεση για την ανάπτυξη ενός λειτουργικού "Εμείς". Πρόκειται για την φάση του **Αδέσμευτου Ενήλικα**, που σημαίνει ότι πριν ο νέος άντρας ή η νέα γυναίκα αποφασίσει να δημιουργήσει μια μόνιμη ερωτική - συζυγική - σχέση, χρειάζεται να έχει πετύχει τα εξής: α) να τα έχει βρει με τους γονείς του καλλιεργώντας αμοιβαία εκτίμηση και σεβασμό μεταξύ τους, περισσότερο σαν ενήλικας με ενήλικες· β) να έχει διαλέξει εργασία που να του εξασφαλίζει επιβίωση, ικανοποίηση και να δίνει ικανοποιητική διέξοδο στην δημιουργικότητά του· γ) να έχει οργανώσει τον προσωπικό του χώρο - κατοικία, για την φροντίδα του οποίου να έχει την αποκλειστική ευθύνη· δ) να έχει αναπτύξει ένα δίκτυο σχέσεων με συνομήλικους που θα του εξασφαλίζουν σεβασμό, ψυχαγωγία και κάποια φροντίδα. Χρειάζεται δηλαδή να έχει θεμελιώσει μια αυτόνομη ζωή που θα ικανοποιεί και θα εκφράζει τις ζωτικές και τις υπαρξιακές του ανάγκες.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

ΠΗΓΕΣ

Toffler, Alvin: Το τρίτο κύμα. Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα.

Vassiliou, G and Vassiliou, V. On Aspects of Child Rearing in Greece. In E. J. Anthony (Ed.): The Child in his Family. New York, J. Wiley and Sons, 1970.

Vassiliou, G and Vassiliou, V.: The Implicative meaning of the Greek concept of filotimo. Journal of Cross Cultural Psychology, 4, 3, 1973.

Βασιλείου, Γ.: Διερεύνσεις μεταβλητών υπεισερχομένων εις την ψυχοδυναμικήν της Ελληνικής Οικογένειας. Αθήνα, Αθηναϊκόν Ινστιτούτον του Ανθρώπου, 1966.

Κατάκη, Χάρης Δ.: Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής οικογένειας. Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 1984.

Μετασχηματίζουσα Μάθηση

Η θεωρία της Μετασχηματίζουσας Μάθησης, με κύριο εκπρόσωπο της τον Jack Mezirow, η οποία στηρίχτηκε στην ιδέα του κριτικού στοχασμού και μετασχηματισμού των παγιωμένων δυσλειτουργικών αντιλήψεων, καθώς και η συμβολή του Freire, του Perkins και άλλων θεωρητικών της Σχολής της Φρανκφούρτης, αποτέλεσαν το έναυσμα για τη μελέτη του ρόλου της αισθητικής εμπειρίας ως μέσου στη μετασχηματιστική διαδικασία.

Έκτοτε, παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη σύγχρονων μεθοδολογικών μοντέλων διδασκαλίας, τα οποία αξιοποιούν τα έργα τέχνης προς αυτή την κατεύθυνση.

Η πορεία προς τη δημιουργία της μετασχηματιστικής θεωρίας

Την έννοια του κριτικού στοχασμού την γνωρίζουμε από αρχαιοτάτων χρόνων. Πρώτοι οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι, Σωκράτης και Αριστοτέλης, προσέγγισαν μέσα από τα έργα τους τον κριτικό στοχασμό. Στη νεότερη εποχή, ο Dewey (1980) ήταν από τους πρώτους θεωρητικούς που τον απασχόλησε το θέμα και θέλησε να μελετήσει την έννοια αυτή σε συνδυασμό με τη λειτουργία της στην εκπαιδευτική πράξη (Κόκκος, 2010:66).

Τελικά, ο Jack Mezirow ανέπτυξε τη δεκαετία του 1970 μία ολοκληρωμένη **θεωρία μάθησης ενηλίκων**, με τίτλο **Μετασχηματίζουσα Μάθηση**, η οποία σήμερα θεωρείται η πληρέστερη επιστημονικά προσέγγιση ανάμεσα σε αυτές που αντιμετωπίζουν τη μάθηση ως μια διεργασία νοηματοδότησης της εμπειρίας μέσω του κριτικού στοχασμού (Κόκκος, 2005:47).

Το σύγγραμμά του, που κυκλοφόρησε το 1991 με τίτλο «*Transformative dimensions of adult learning*», αποτελεί την αρχή για τη διατύπωση της εν λόγω θεωρίας, εκκινώντας από την πεποίθηση ότι για κάθε ενήλικα τα γεγονότα ερμηνεύονται βάσει ενός προϋπάρχοντος πλαισίου αναφοράς, το οποίο είναι βαθιά χαραγμένο στην προσωπικότητα του. Συνεπώς, η μετασχηματιστική θεωρία, κατά τον Mezirow (2002, ό.α. στο Κουλαουζίδης, 2007:36), περιγράφει και αναλύει τη διαδικασία κατά την οποία ο ενήλικας «*μετασχηματίζει το πλαίσιο αναφορών του, ώστε να παραχθούν πιστεύω και γνώμες περισσότερο αληθινές και αιτιολογημένες από τις προηγούμενες*».

Βασικές αρχές της μετασχηματιστικής θεωρίας

Ο Mezirow δίνει ιδιαίτερη σημασία στην **απελευθερωτική μάθηση** (*emancipator learning*) «*που αφορά την αναγνώριση και αμφισβήτηση απόψεων και νοημάτων μέσα από μία διεργασία κριτικού (αυτό)στοχασμού*» (Κουλαουζίδης, 2007:37). Συνεπώς, ο κριτικός στοχασμός -που ο Mezirow ορίζει ως «*διεργασία επανεξέτασης των αντιλήψεων και των αξιών με βάση τις οποίες κατανοούμε την πραγματικότητα και*

της Αθηνάς
Βαρσάμη
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

δρούμε» (Καράκου, 2015:32)- αποτελεί μία βασική έννοια, που διαπερνά όλη τη θεωρία του και νοείται ως μέσο αλλαγής του συστήματος αντιλήψεων, αξιών και πεποιθήσεων των ενηλίκων.

Η δεύτερη βασική έννοια της μετασχηματιστικής θεωρίας, ο **ορθολογικός διάλογος** είναι αλληλένδετος με τον κριτικό στοχασμό, καθώς περιλαμβάνει την κριτική θεώρηση των απόψεων ενός ατόμου.

Πρόκειται για μία ενεργό συζήτηση μεταξύ δύο ατόμων ή στα πλαίσια μιας ομάδας, **με στόχο την κατανόηση του νοήματος μιας εμπειρίας**. Περιλαμβάνει τη διερεύνηση και την αξιολόγηση των αιτιών, από τις οποίες διαμορφώθηκε η νοητική συνήθεια.

Σκοπό αυτής της συζήτησης δεν αποτελεί η κατάρριψη των διαφορετικών απόψεων, αλλά η αποδοχή και η υιοθέτηση τους μέσα από μια επικοινωνιακή διαδικασία, η οποία **βασίζεται στην παράθεση λογικών επιχειρημάτων**.

Τέλος, στην αποτελεσματικότητα του ορθολογικού διαλόγου θα πρέπει να **ληφθεί υπόψη και το κοινωνικό πλαίσιο**, καθώς πολλές φορές οι υφιστάμενες κοινωνικές πρακτικές καθιστούν δύσκολη την ολόπλευρη συμμετοχή του ατόμου στη διερεύνηση και νοηματοδότηση μιας κατάστασης (Κοντογεώργη, 2018:23).

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι πολλοί θεωρητικοί της εμπειρικής μάθησης πρότειναν ενδιαφέρουσες μεθόδους ανάπτυξης του κριτικού στοχασμού με σκοπό την επίτευξη καλύτερων μαθησιακών αποτελεσμάτων για τους εκπαιδευόμενους. Ωστόσο, ο Mezirow ξέφυγε από το μαθησιακό πλαίσιο και **συνέδεσε τον κριτικό στοχασμό με τον μετασχηματισμό συνειδήσεων** υιοθετώντας έναν πιο εσωτερικό προσανατολισμό, **εστιάζοντας περισσότερο στην «προσωπική και ψυχολογική αλλαγή του ενήλικου ατόμου»** (Κόκκος, 2005:47).

ΠΗΓΕΣ:

- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Θεωρητικό Πλαίσιο και Προϋποθέσεις Μάθησης*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. (2010). Κριτικός Στοχασμός: Ένα κρίσιμο ζήτημα. Στο Δ. Α. Βεργίδης, *Εκπαίδευση Ενηλίκων διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές* (σσ. 65-93). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κουλαουζίδης, Γ. (2007). Jack Mezirow και Μετασχηματίζουσα Μάθηση: μια εκτεταμένη προσωπογραφία. *Επιστημονική Έκδοση Εκπαίδευσης Ενηλίκων* (10), σσ. 36-39.
- Καράκου, Μ. (2015). Αξιοποίηση της αισθητικής εμπειρίας σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού γραμματισμού. Διερεύνηση δυνατότητας ανάπτυξης κριτικού στοχασμού με τη μέθοδο Μετασχηματίζουσα Μάθησης μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας. *Μεταπτυχιακή εργασία*. ΕΑΠ
- Κοντογεώργη, Α. (2018). Η διαχρονική πορεία του κριτικού στοχασμού και του ορθολογικού διαλόγου. *Μεταπτυχιακή εργασία*. Πάτρα: ΕΑΠ.

ΦΩΤΙΕΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

Ο φετινός Ιούλιος κι Αύγουστος ήταν ομολογουμένως οι θερμότεροι των τελευταίων δεκαετιών, σε παγκόσμιο επίπεδο. Λίγο η κλιματική αλλαγή και κυρίως η ανθρώπινη ασυνειδησία και διαφθορά άναψαν και πάλι πυρκαγιές σε καταπράσινες πλαγιές και εύφορα λιβάδια. Το κακό παράγινε φέτος, τόσο σε παγκόσμια κλίμακα, όσο και στη χώρα μας. Ανυπολόγιστη η καταστροφή της αειφόρας φύσης, αλλά και της ανθρώπινης ευημερίας. Δασωμένα κι αγέρωχα ελληνικά βουνά, γεμάτα φωνές πουλιών και ζώων, κινούμενα στον ψίθυρο των ανέμων και των φυλλωμάτων, που επί αιώνες συμβολικά δήλωναν την ελευθερία της ελληνικής ψυχής, παραδόθηκαν στην πύρινη λαίλαπα και ντύθηκαν τη νεκρική σιγή του θανάτου. Χιλιάδες στρέμματα εύφορης γης, που εγκυμονούσε τους κόπους και το μεράκι μέσων έως φτωχών ελληνικών οικογενειών, κτήματα, κοπάδια και σπίτια... όλα στάχτη!

Τραγική συγκυρία να γιορτάζει φέτος η Ελλάδα τα 200 χρόνια από την εθνική της Παλιγγενεσία. Τραγική ειρωνεία να φλέγονται φέτος τα ελληνικά βουνά, όχι από φωτιές λευτεριάς και δόξας, αλλά από

φωτιές μιας «νέας σκλαβιάς» και εξαθλίωσης για τους άτυχους πληττόμενους, άμεσα και μη, νεοέλληνες.

Κι εξηγώ αμέσως το νόημα αυτής της νεόκοπης «σκλαβιάς» που έρχεται μετά τον όλεθρο.

Οι, άποροι πλέον, πυρόπληκτοι θα μαζεύουν για χρόνια τη ζωή τους που σκόρπισε μέσα στις στάχτες και θα «σκληρωθούν» σε προσωρινά επιδόματα και μακροπρόθεσμα δάνεια. Όλοι οι υπόλοιποι Έλληνες θα επωμιστούν και πάλι το κόστος και θα «πληρώσουν το μάρμαρο» της νέας οικονομικής αιμορραγίας του κράτους και θα «σκληρωθούν» σε φορολογικά βάρη και απάνθρωπα μέτρα στο βωμό της όποιας «ανάκαμψης». Οι καταδικασμένοι εμπρηστές έχουν ήδη «σκληρωθεί» σε κακόβουλα συμπεριφέροντα και σκοπιμότητες. Η ελληνική γη και φύση έχει χάσει την «ελευθερία» της, καθώς «βιάζεται» να μεταλλαχθεί σε κάτι άλλο από αυτό που εξελίσσονταν ως οικοσύστημα και μικρο-κλίμα, προτού καεί.... Πιθανότατα έτσι, καμένη και «φαγώσιμη», θα «αξιοποιηθεί» αρκούντως από αδιάστατους τεχνοκράτες του αύριο...

Αύγουστος 2021

Κυριακή-Κορίνα Πάντου,

ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΜΕΣΩ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΛΟΓΟΥ - ΕΙΚΟΝΑΣ - ΕΠΑΥΞΗΜΕΝΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μουσείο Α.Ε.Μ.Α.

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΡΑΞΗ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ-ΙΑΚΑ

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΑΔΟΣΙΒΙΩΝ

ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

Ο ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ

ΣΑΣ ΠΡΟΣΚΑΛΟΥΝ

Πέμπτη 15 Ιουλίου 2021

Ώρα: 18:00

**Στο Δημαρχείο Ελάσσονας
(Αίθουσα Δημοτικού Συμβουλίου)**

Ομιλητές:

Ε. Αυδίκος: Επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος

Φ. Καθοικαρινού: Μουσειολόγος του Α.Ε.Μ.Α.

Π. Βήλαστού: Φιλολόγος-ερευνήτρια

Γ. Κούζας: Επίκουρος καθηγητής Λαογραφίας ΕΚΠΑ

Θ. Λιόλιος: Φιλολόγος-ερευνητής-Πρόεδρος του Α.Ε.Μ.Α.

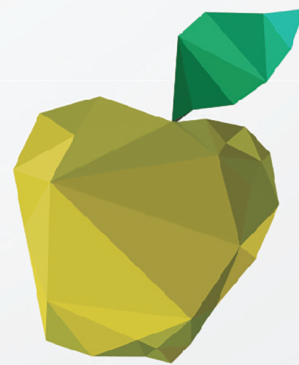
Π. Καρόπουλος: Διευθυντής Mobile & Web solutions της Logon ΑΕ.

Γ. Νακούλης: Μέλος του Δ.Σ.του Α.Ε.Μ.Α.- Ιστορικός

Ε. Κόκκινου: Γραμματέας του Δ.Σ.του Α.Ε.Μ.Α.- Ιστορικός

Χαιρετισμούς θα απευθύνουν ο Αντιπεριφερειάρχης πολιτισμού,
αθλητισμού, νεολαίας και δια βίου μάθησης κ. Λιούπας Νίκος,
ο Δήμαρχος Ελάσσονας κ. Γάτσας Νίκος και η Πρόεδρος
του "Δικτύου" κ. Μπηλιούμη Ελένη.

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
και Εφαρμογής Δράσεων στους Τομείς
της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και
της Καινοτομίας (ΕΥΔΕ ΕΤΑΚ)
www.eyde-etak.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Υπό την αιγίδα της Περιφέρειας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης